

Asteroidi in eksoplaneti

Aleš Mohorič

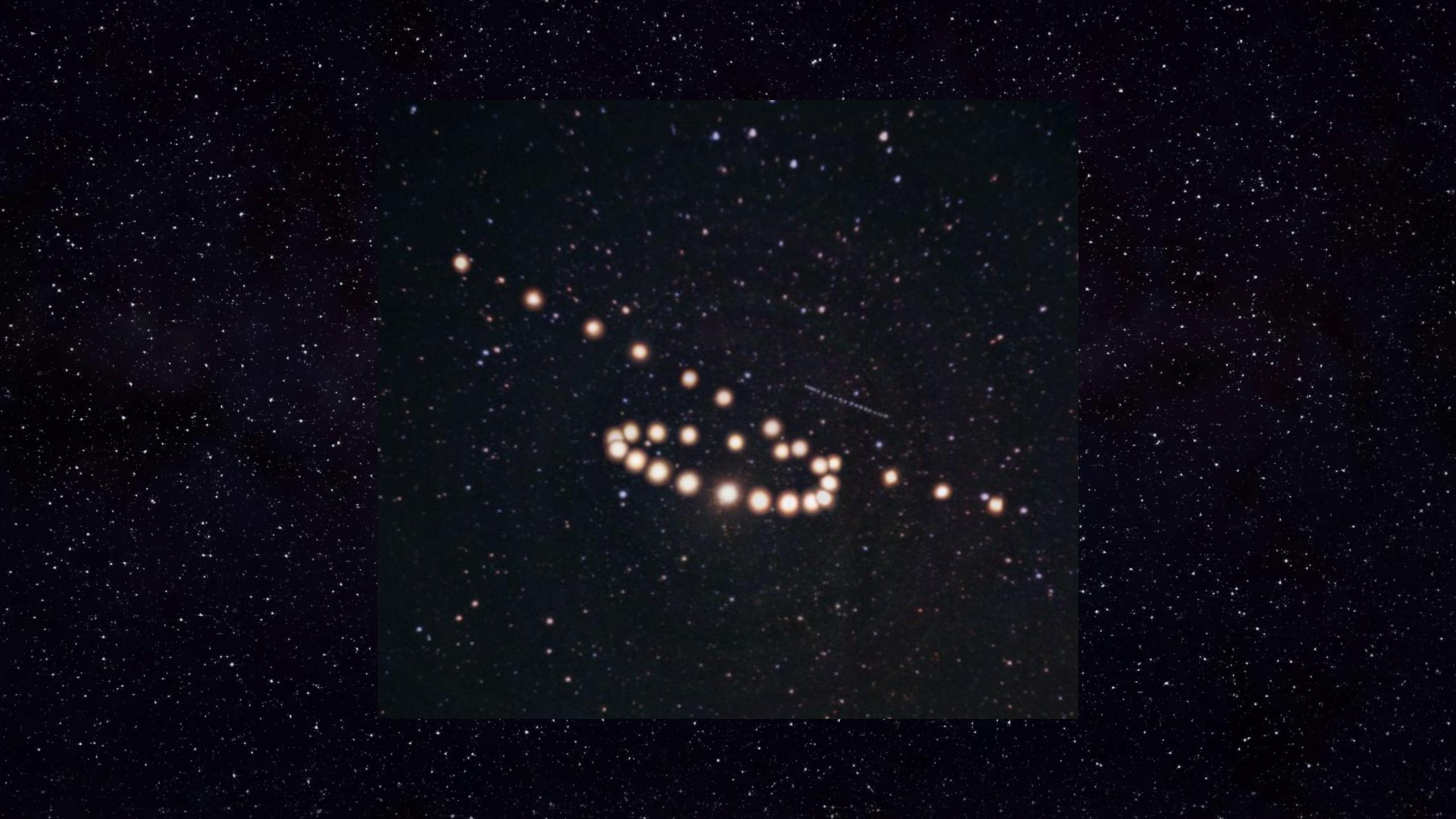
Presekov seminar za matematiko, fiziko in astronomijo

DMFA

2022-23

Nebularna teorija

- Kant, Universal Natural History and Theory of the Heavens (1755),
1796 Pierre Laplace
- veliki molekularni oblaki – vrsta meglic
- protoplanetarni disk
- zvezda glavne veje nastaja 1 Ma, protoplanetarni disk v planetni sistem v 10-100 Ma
- planetezimal, v gostem disku v 0,1 – 0,3 Ma nastanejo planetarni embriji (Mars-Luna), ki se blizu zvezde združujejo v 0,1-1 Ga
- velikani nastanejo za mejo zmrzišča, če so dovolj masivni začnejo privlačiti plin

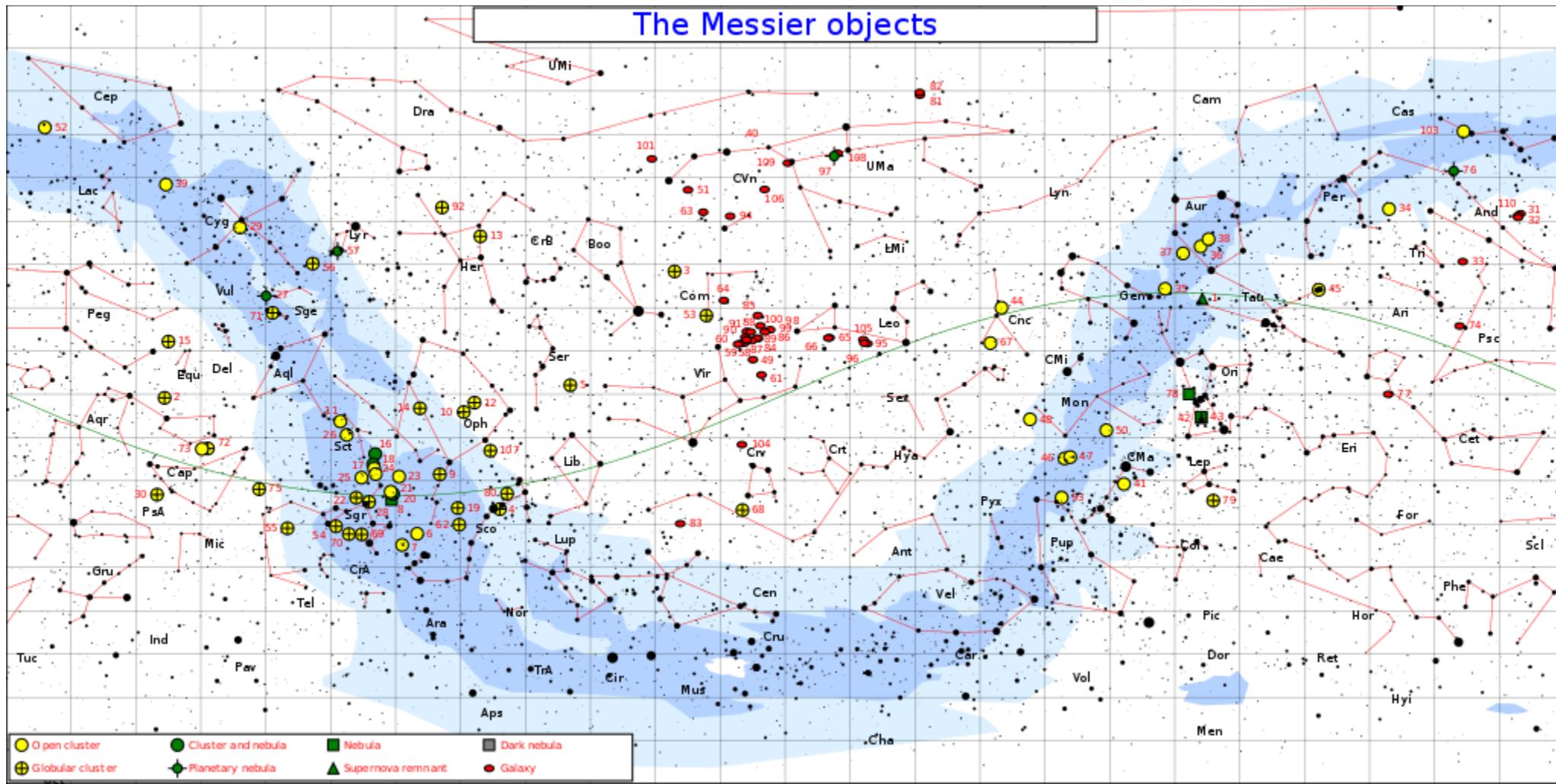

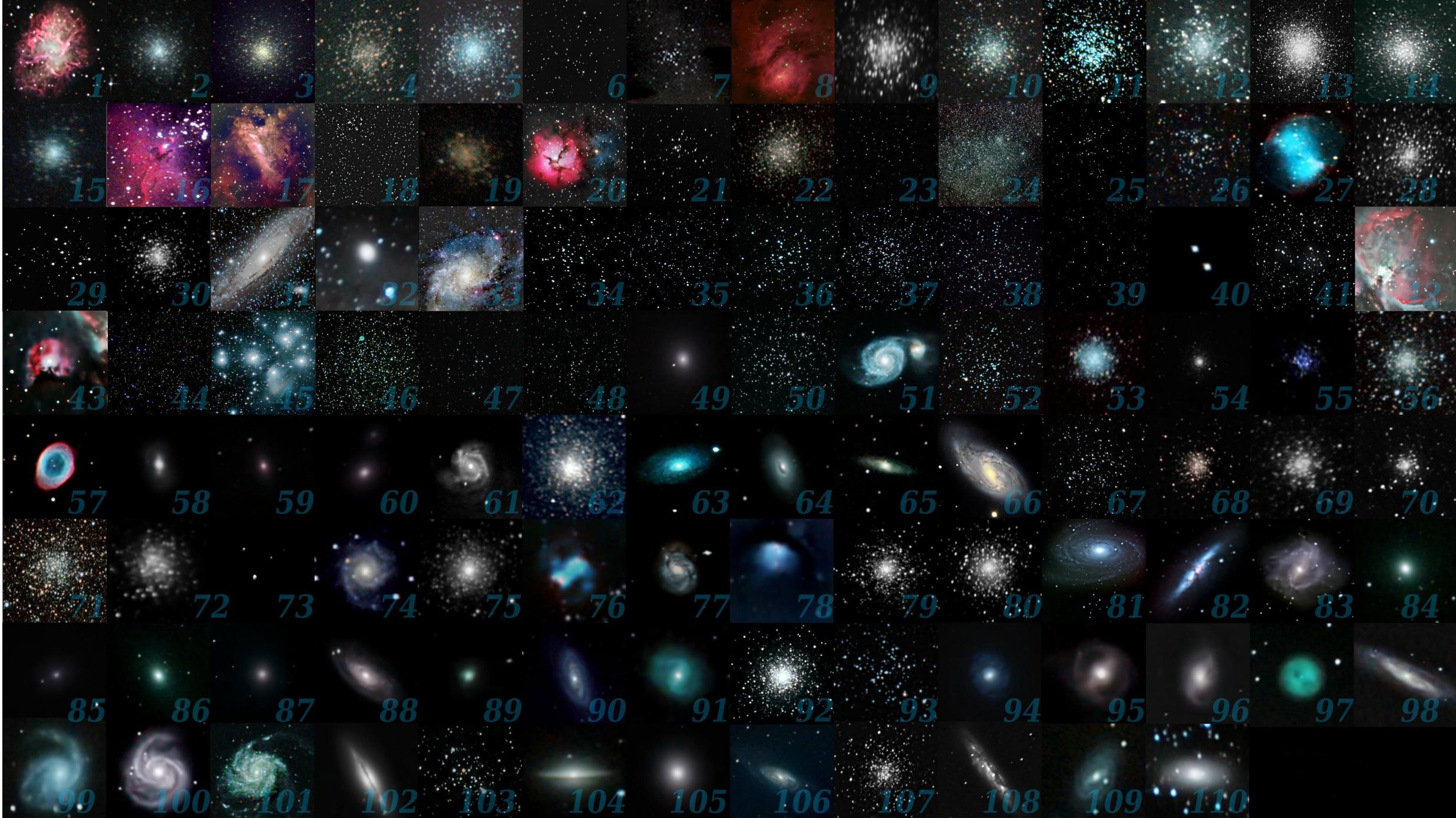

Messierov katalog

- 110 astronomskih teles,
- francoski astronom Charles Messier
- ~ 1780

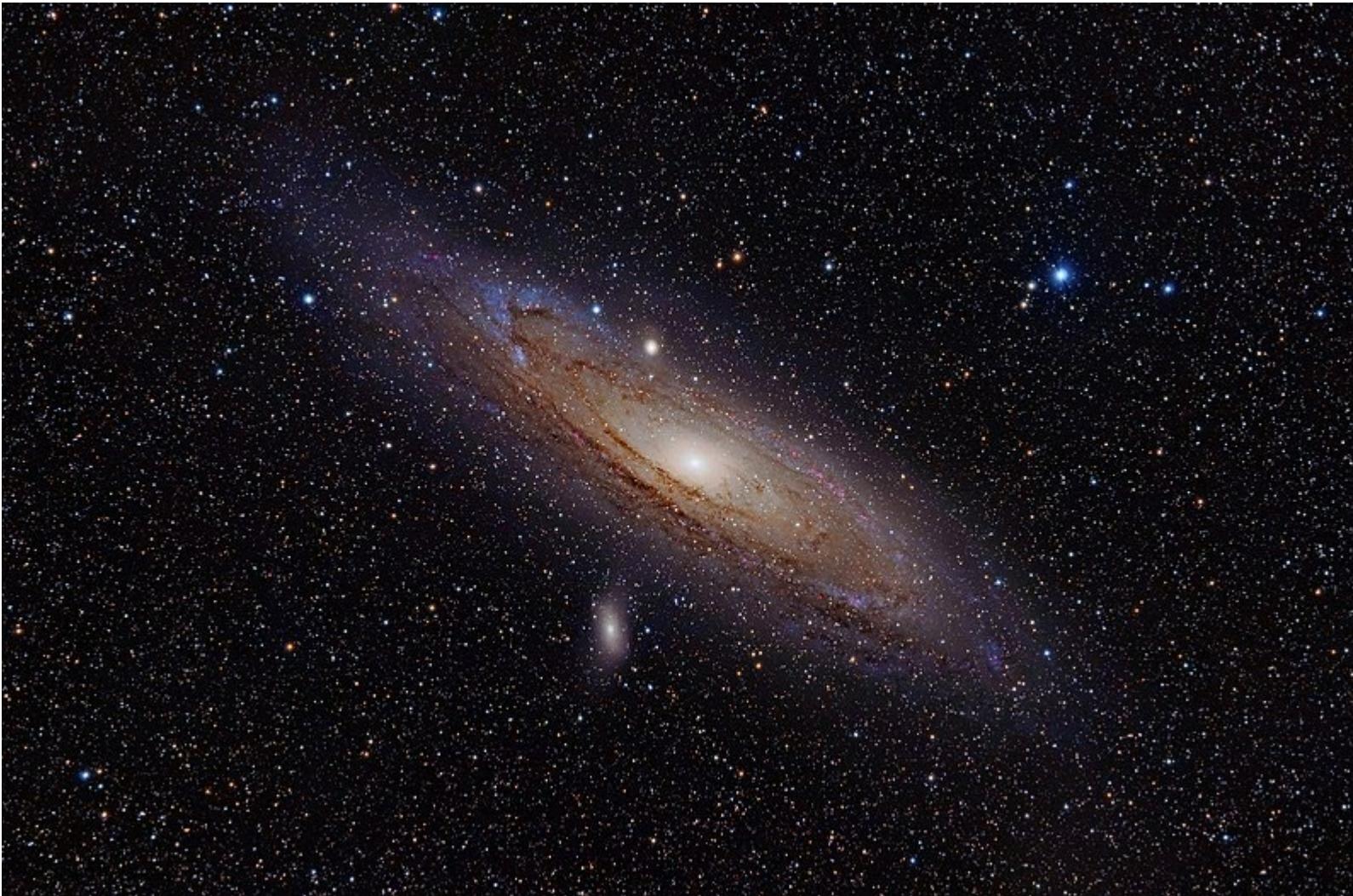

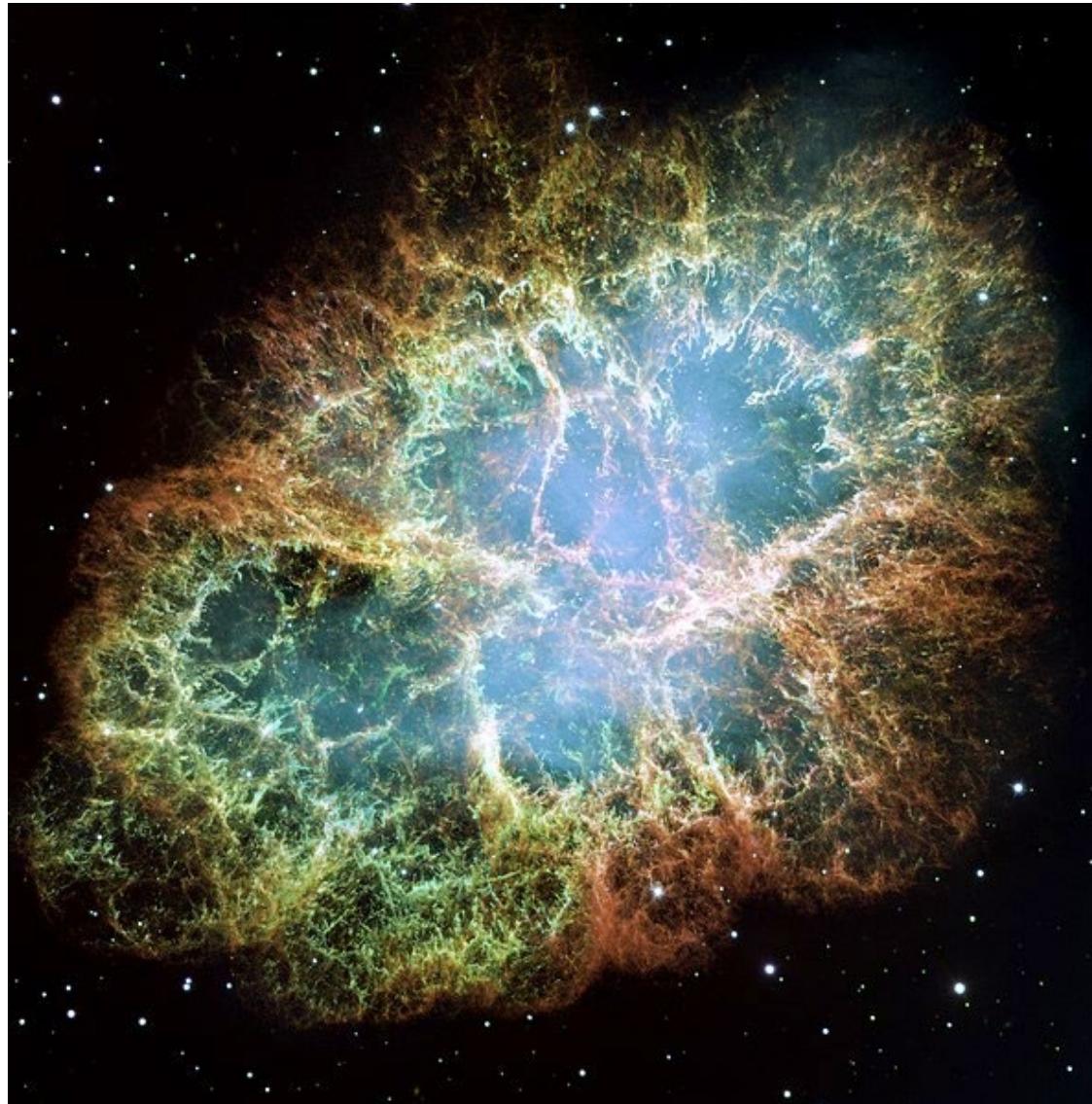
M45 – Gostosevci, Plejade, odprta zvezdna kopica

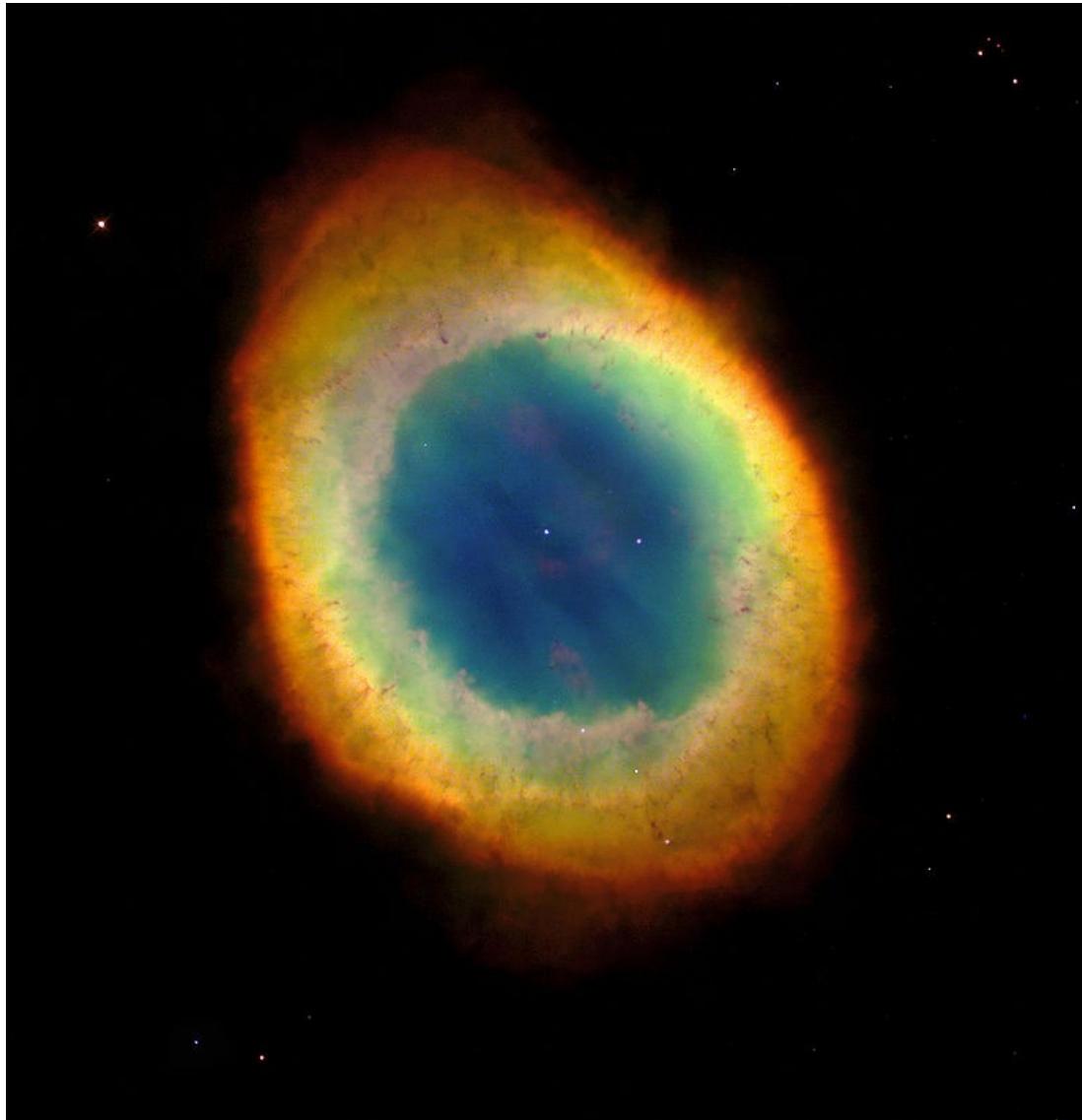
M31 – Andromeda, spiralna galaksija

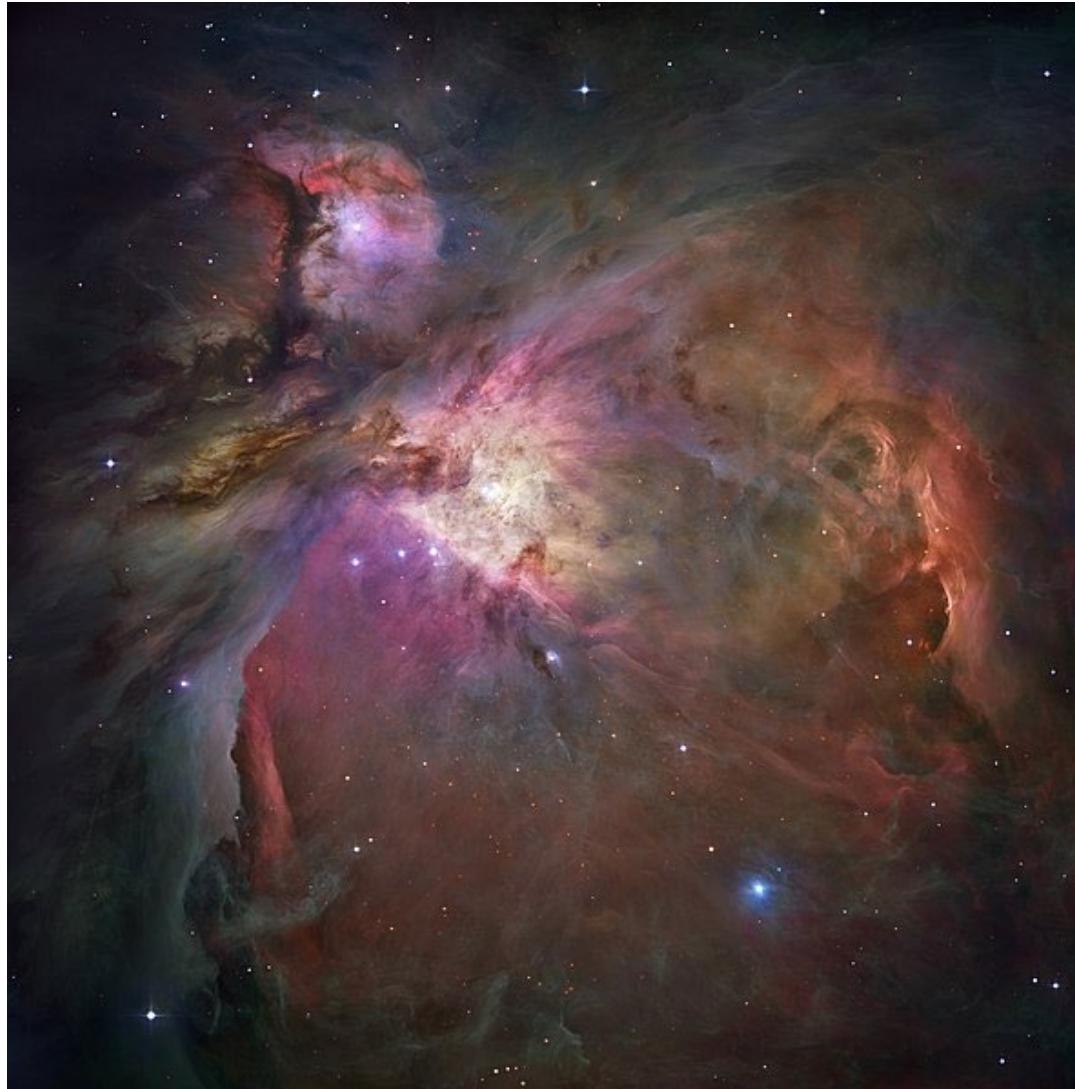
M1 – meglica Rakovica, ostanek supernove

M57 – Obročasta meglica, planetarna meglica

M42 – Orionova meglica, meglica H II

Meglica

- medvezdni oblak prašnih delcev in plinov
- difuzne meglice so osvetljene
 - emisijske meglice so oblaki ioniziranega plina, osvetljeni od znotraj,
 - refleksijske meglice so osvetljene z odbojem svetlobe bližnjih zvezd,
- temne meglice so neosvetljene. Lahko jih zaznamo, ker zakrivajo zvezde ali druge meglice,
- planetarne meglice so okrogle, sestavljene iz ioniziranega plina.

Trifid (trodelna) meglica (M20)

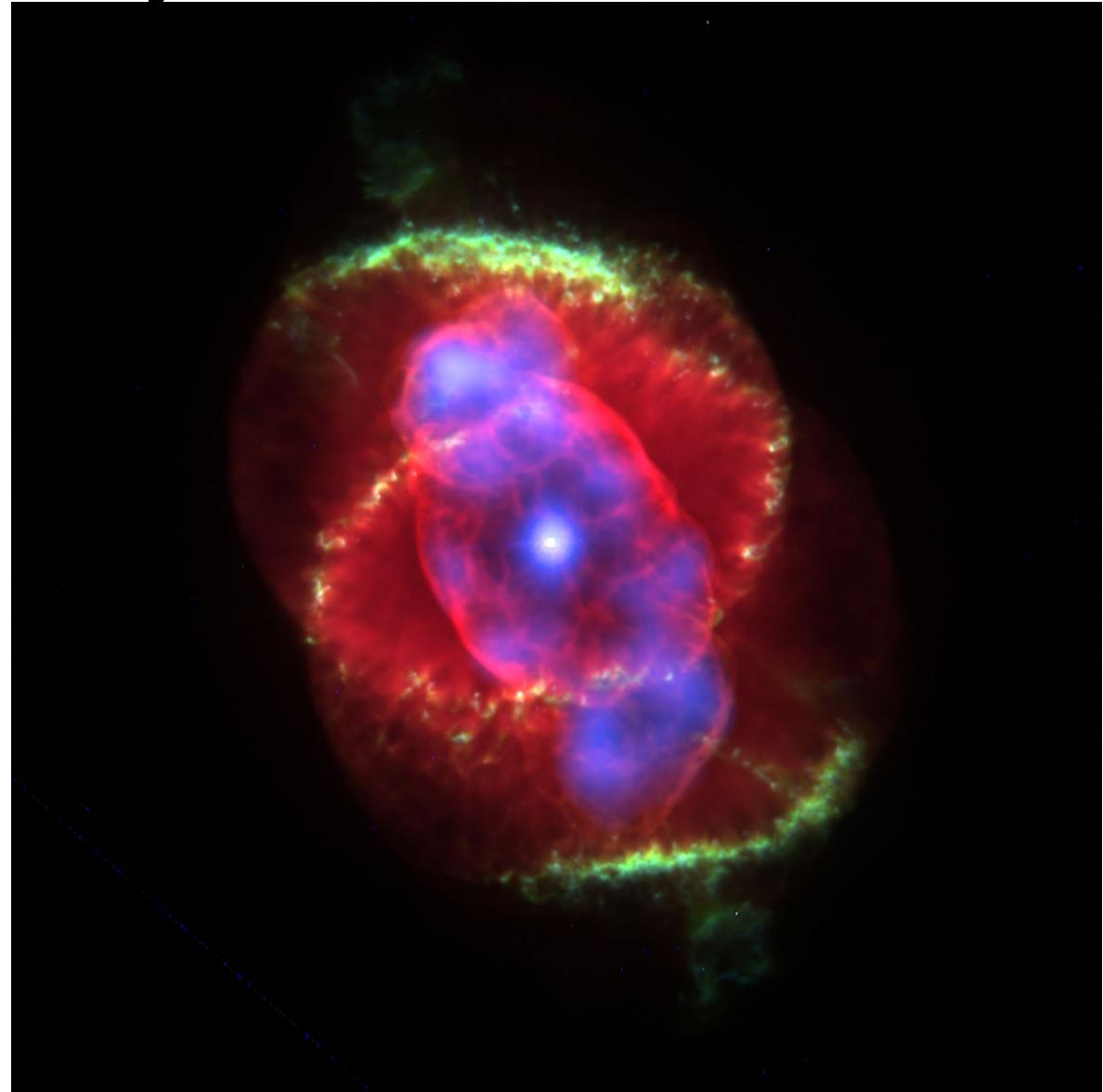
emisijska meglica Omega

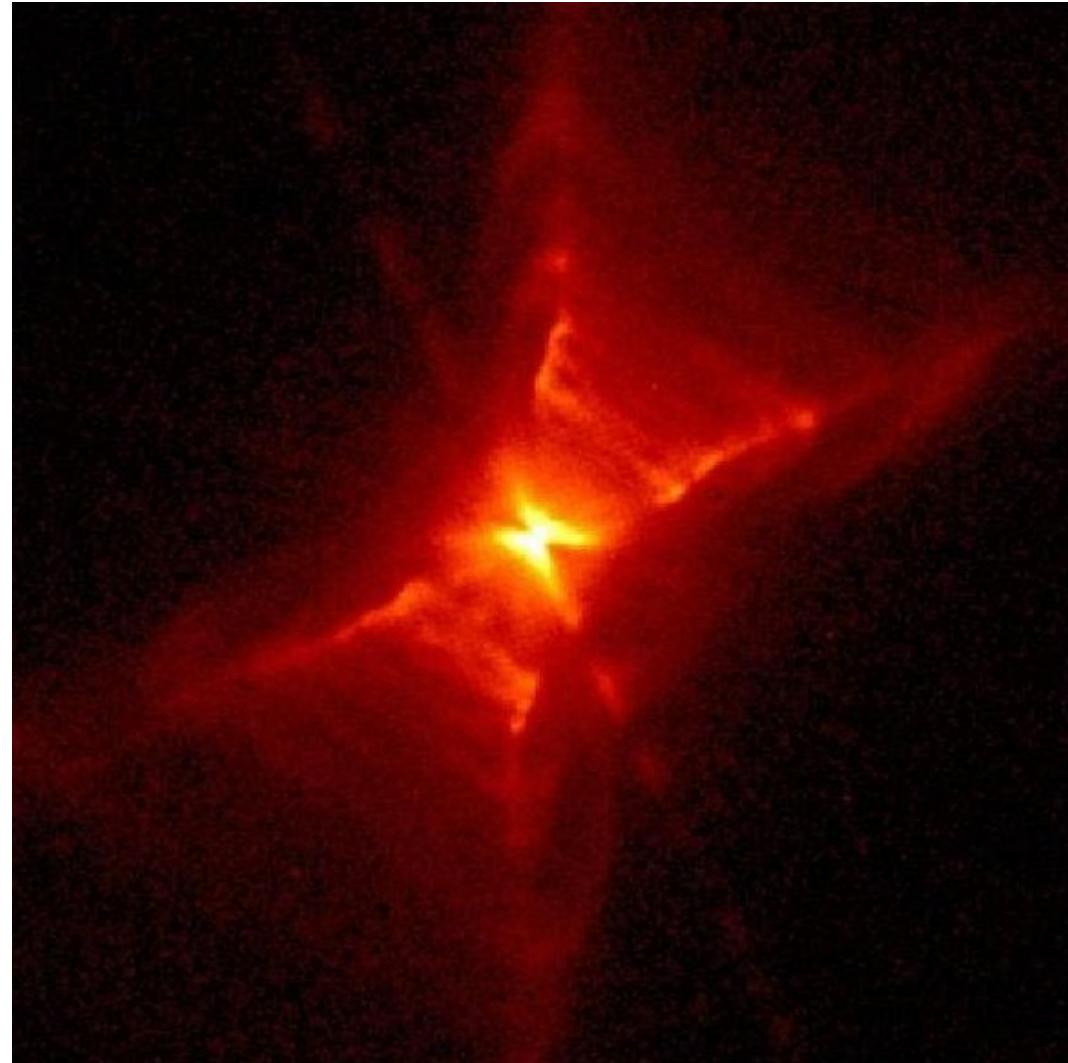
temna meglica – Konjska glava

planetarna meglica Mačje oko

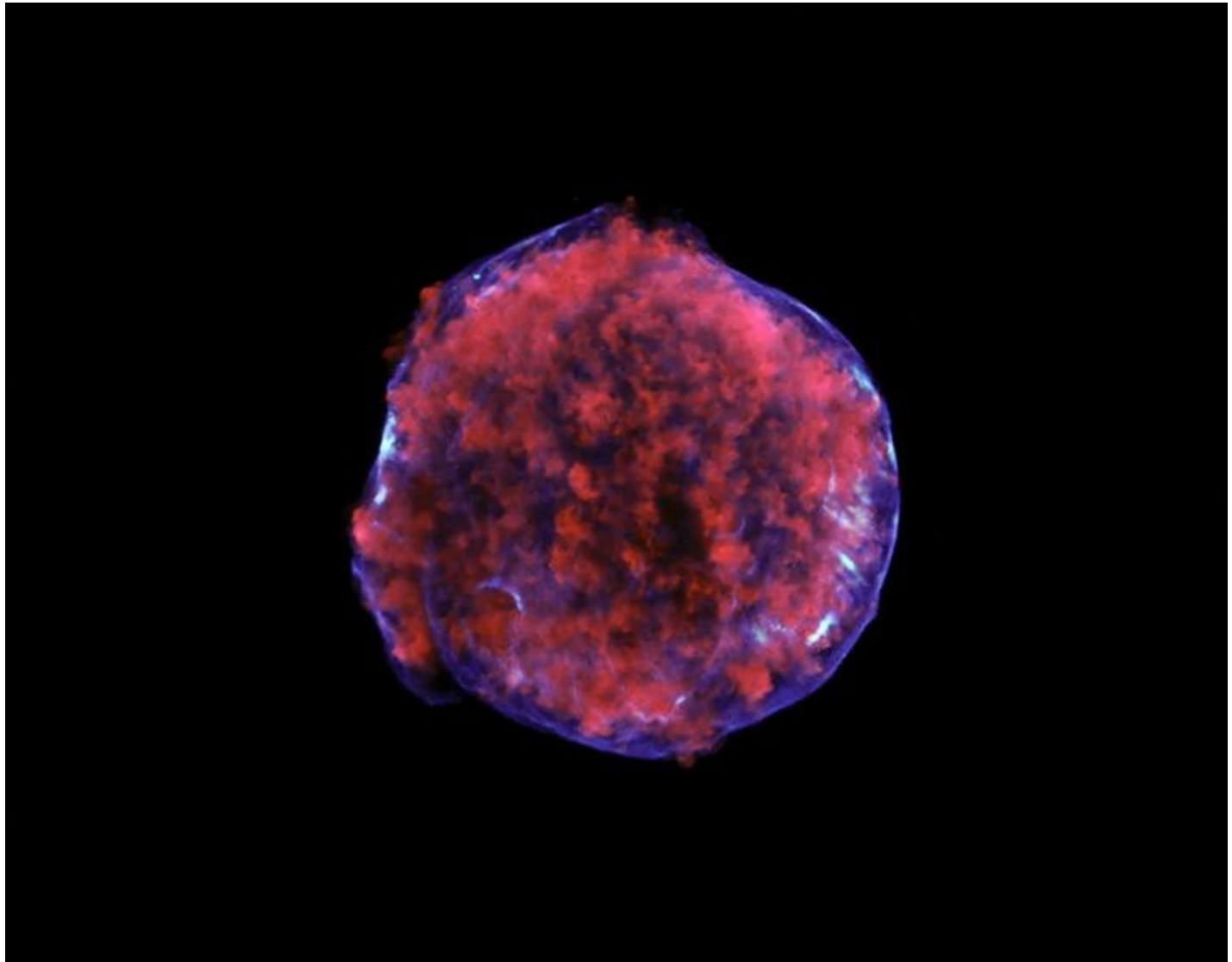
protoplazetarna meglica Rdeči pravokotonik

SNR B0509-67.5

SNR Tycho v rentgenski svetlobi

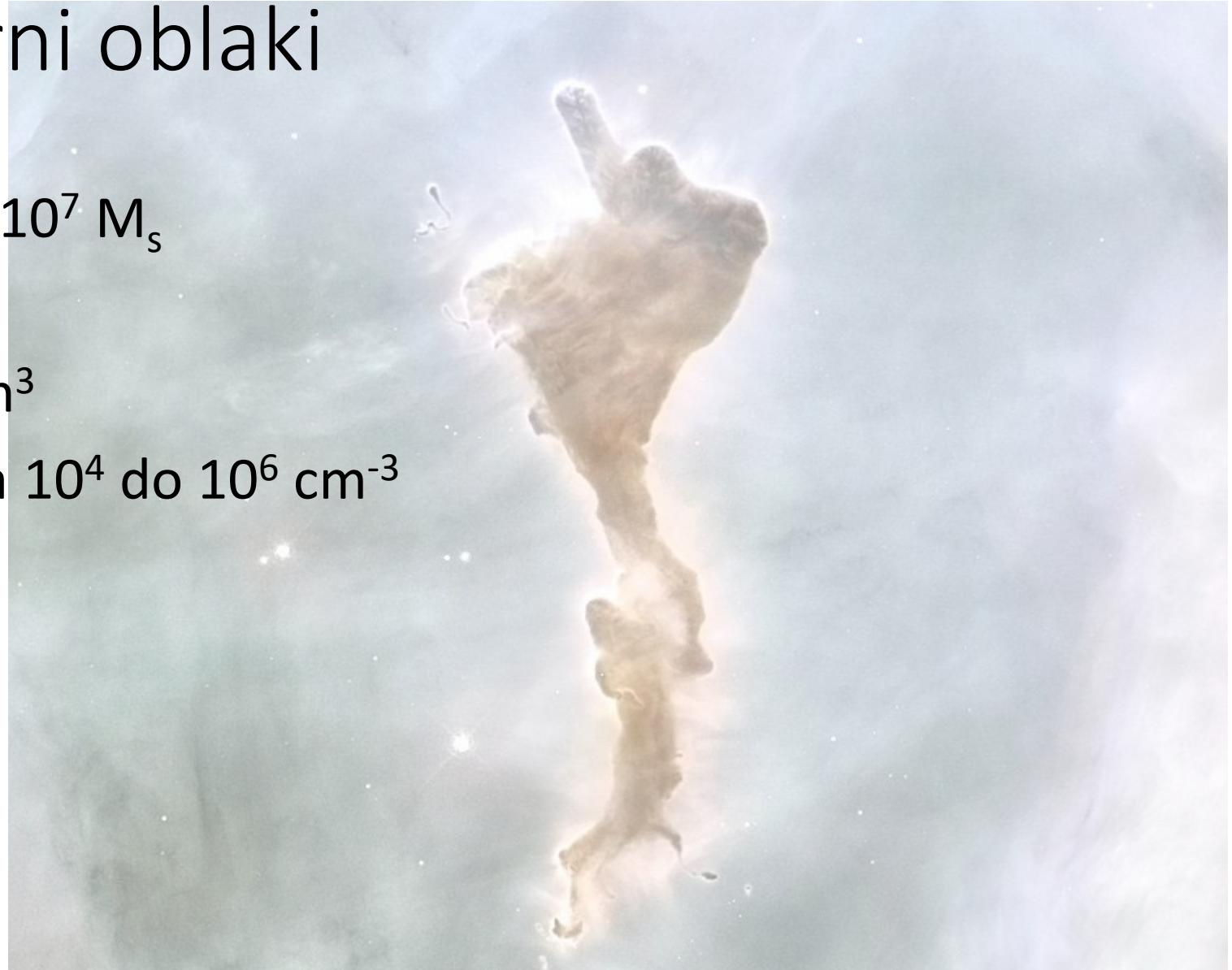

planetarna meglica Južni obroč

veliki molekularni oblaki

- molekularni vodik $10^4\text{-}10^7 \text{ M}_\odot$
- 15 do 600 sv. let
- 100-1000 delcev na cm^{-3}
- nehomogena struktura 10^4 do 10^6 cm^{-3}
- temne meglice

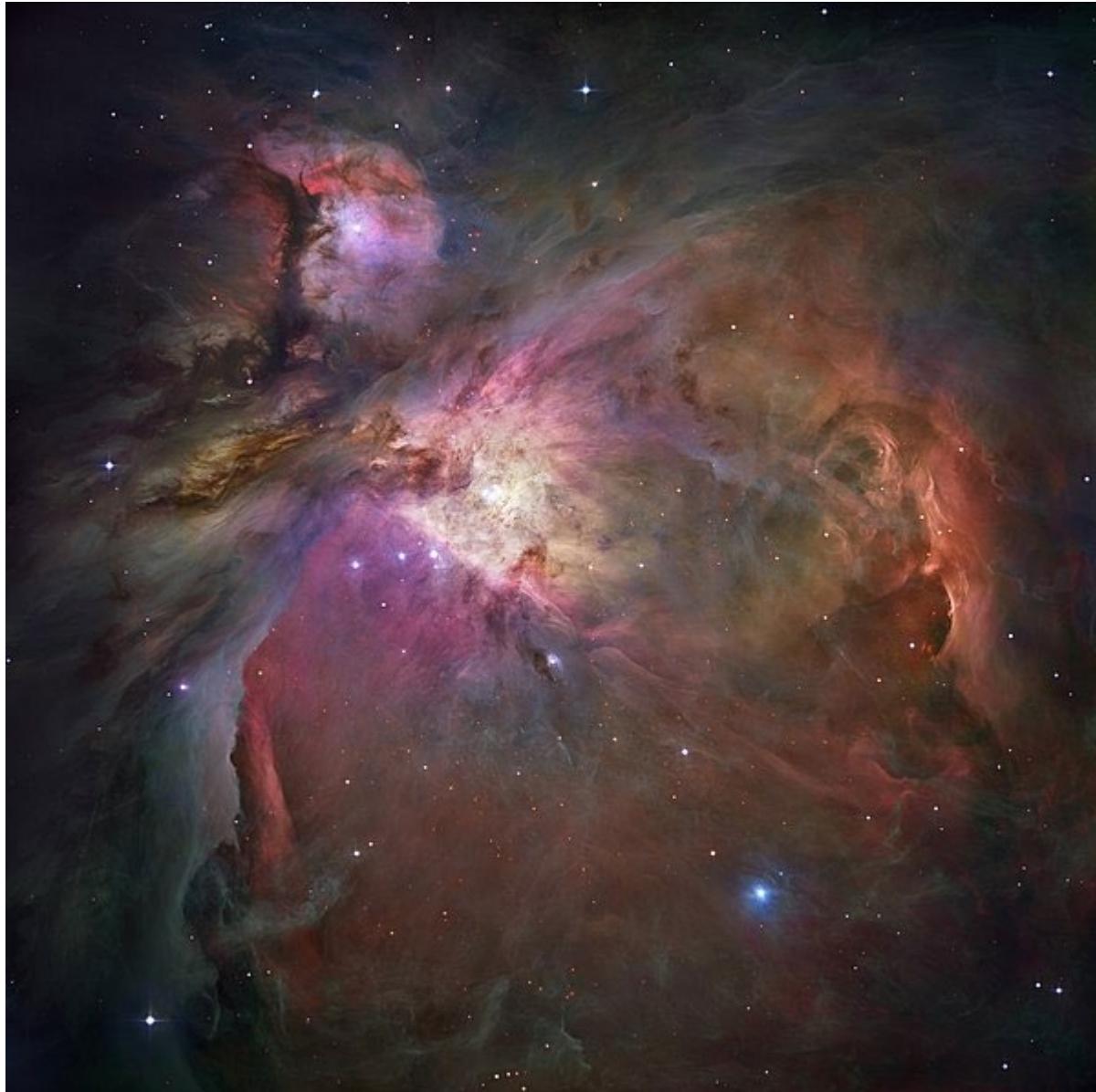

Stebri stavarjenja

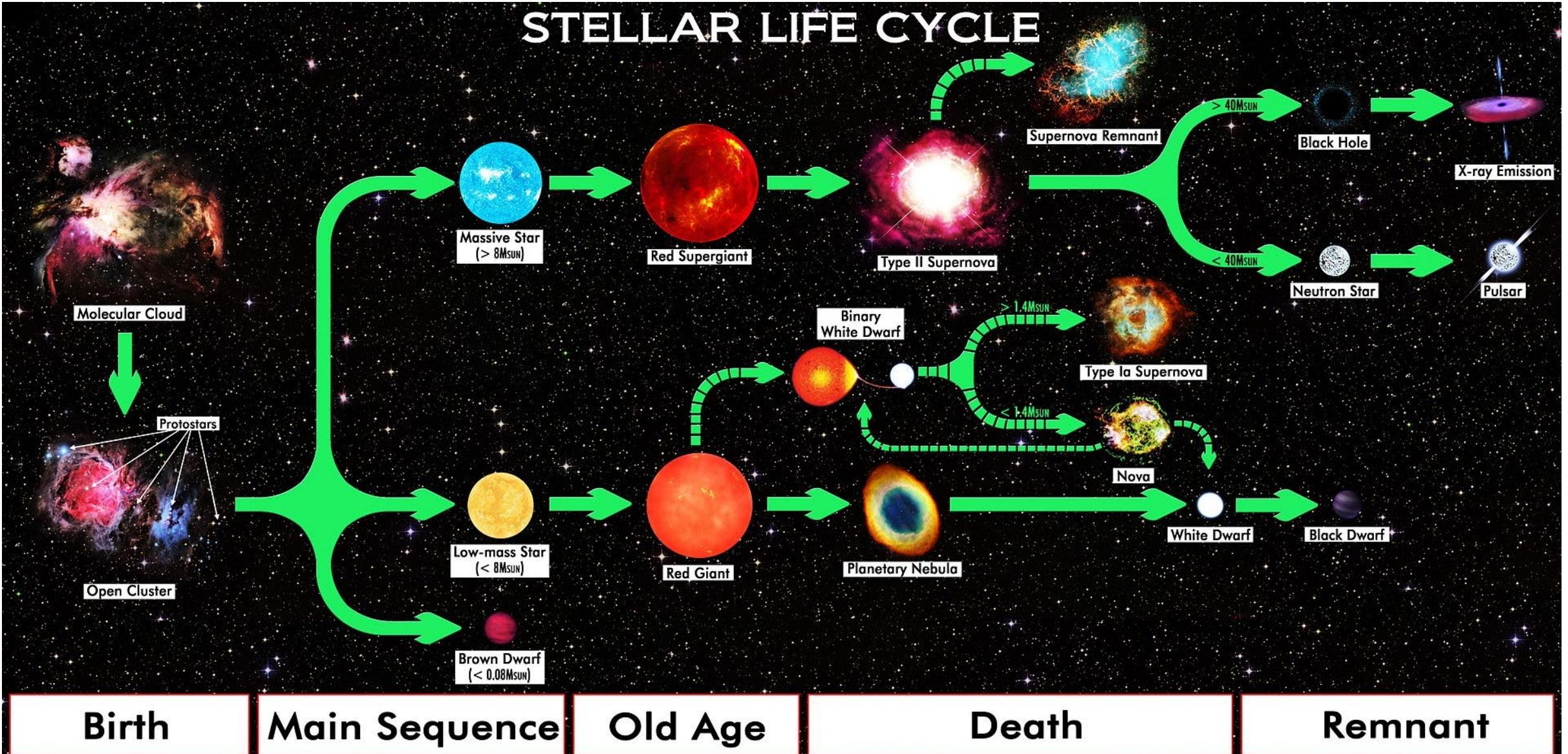
- zvezdna porodnišnica
- Hubble Space Telescope
rilci medzvezdnega plina in prahu
- meglica Orel
- 6,500–7,000 sv. let od Zemlje
- plin in prah tvorita nove zvezde
- del plina so odpihnile/posrkale
nove zvezde v bližini

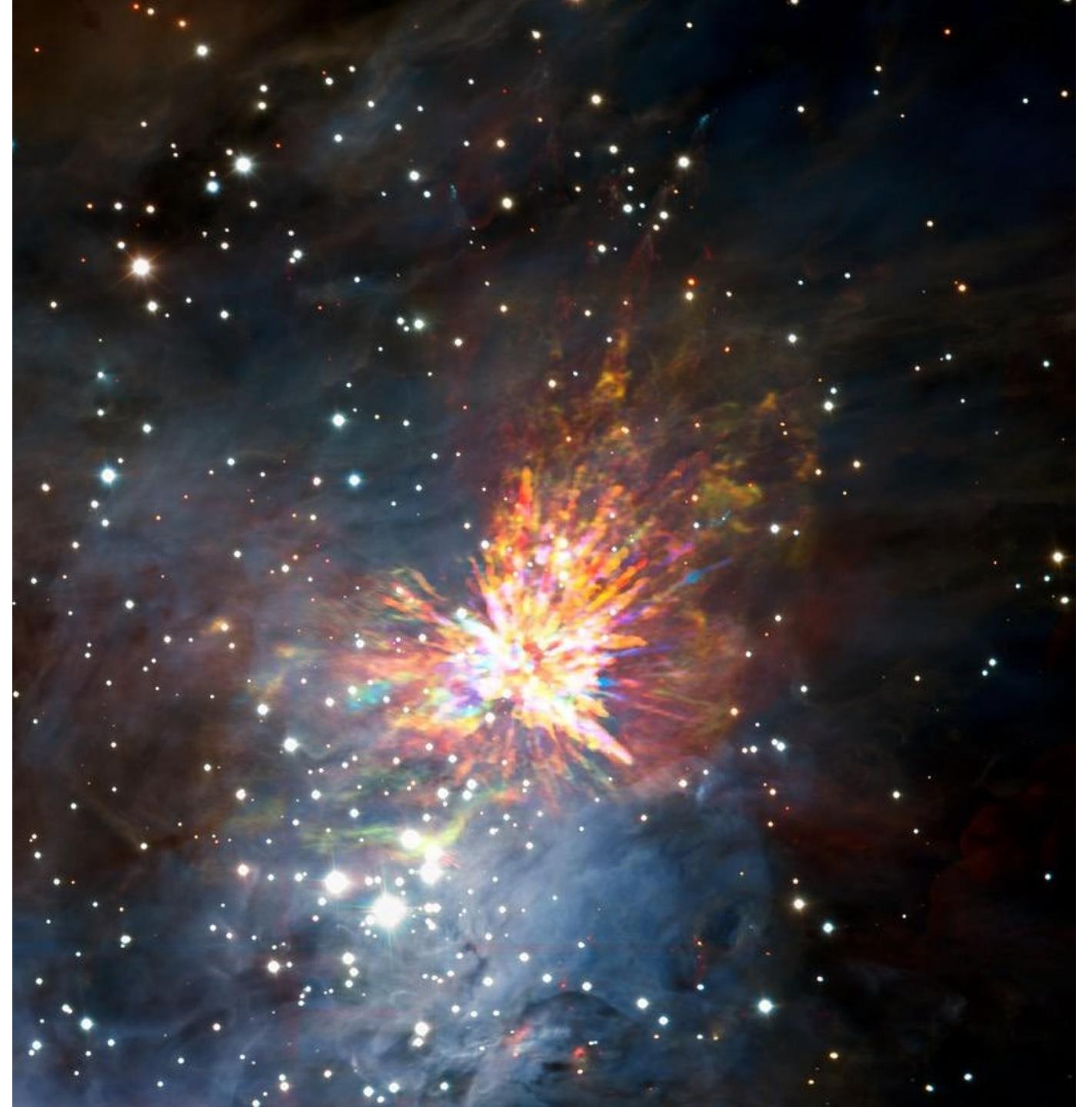
Orionova meglica

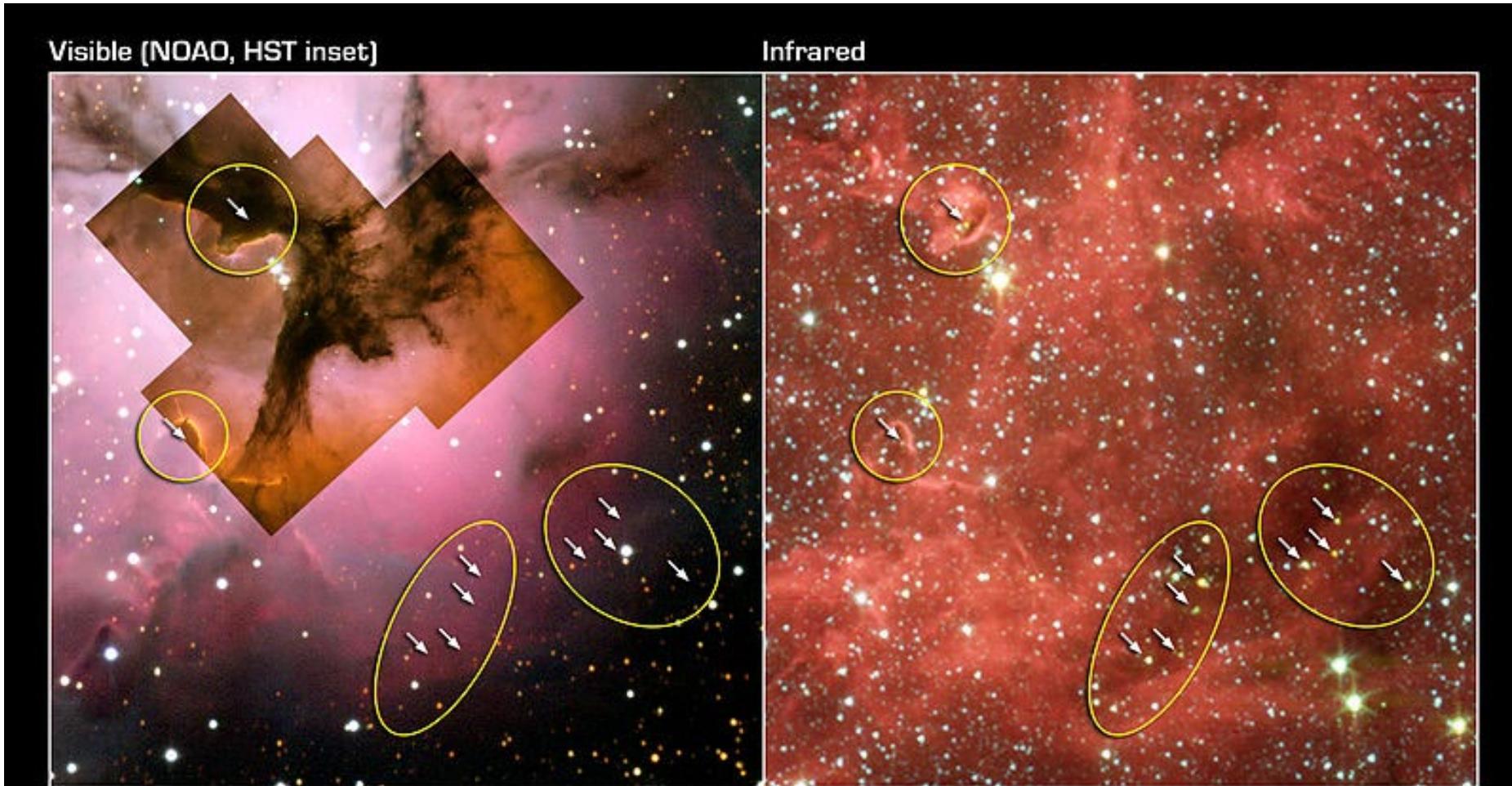
STELLAR LIFE CYCLE

sesanje oblaka

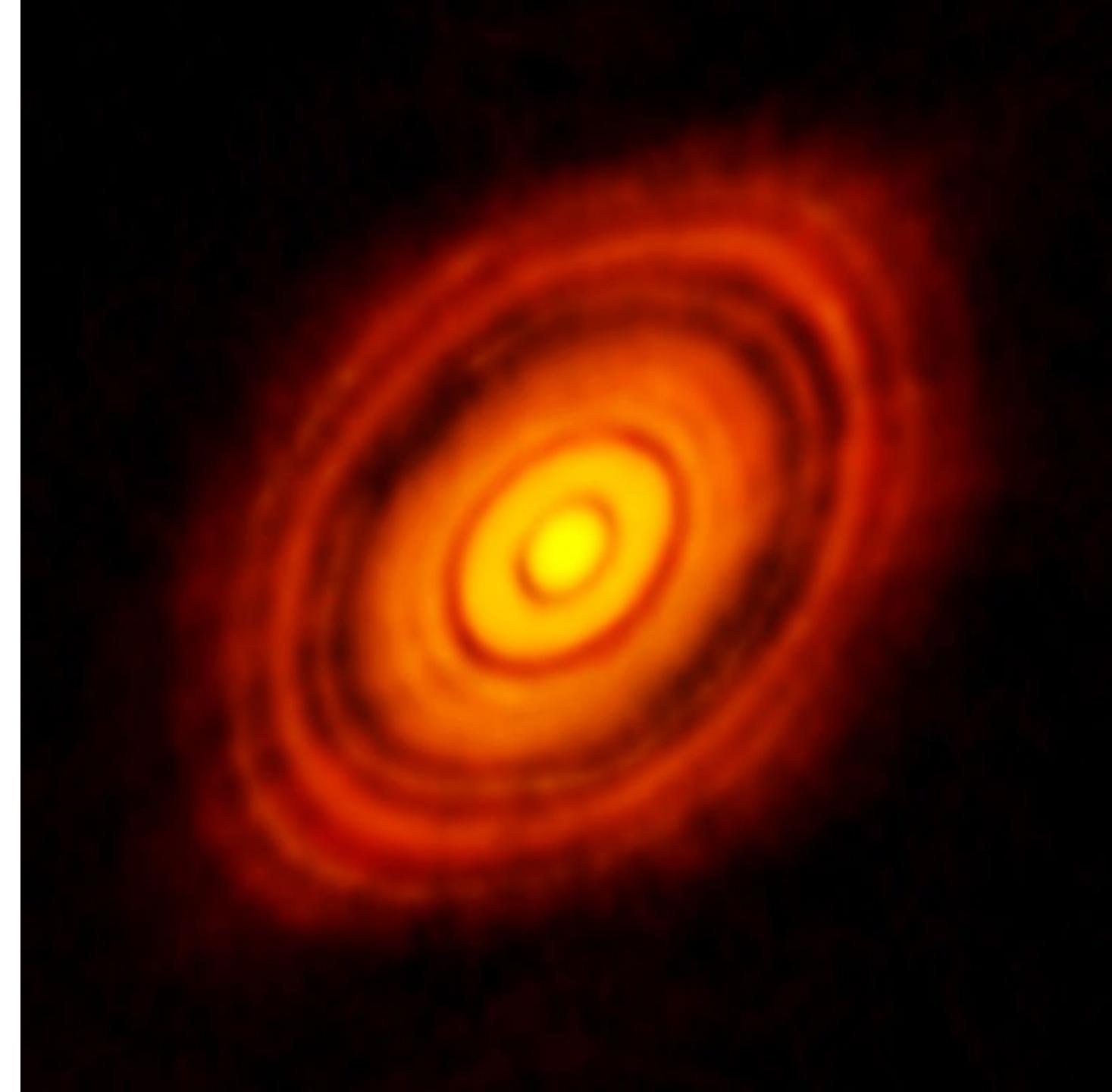
protovezde

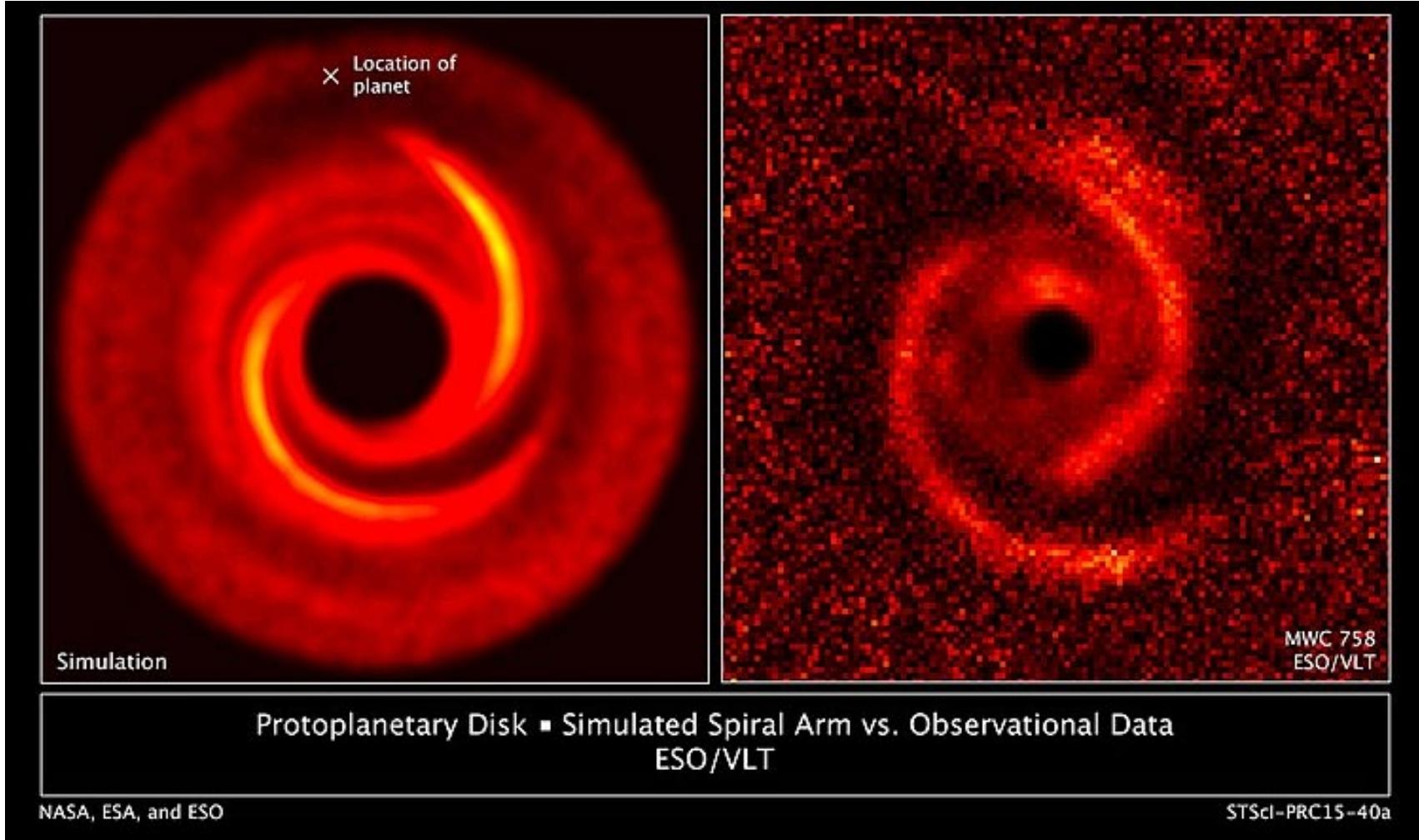
Embryonic Stars in the Trifid Nebula
NASA / JPL-Caltech / J. Rho (SSC/Caltech)

Spitzer Space Telescope • IRAC
ssc2005-02b

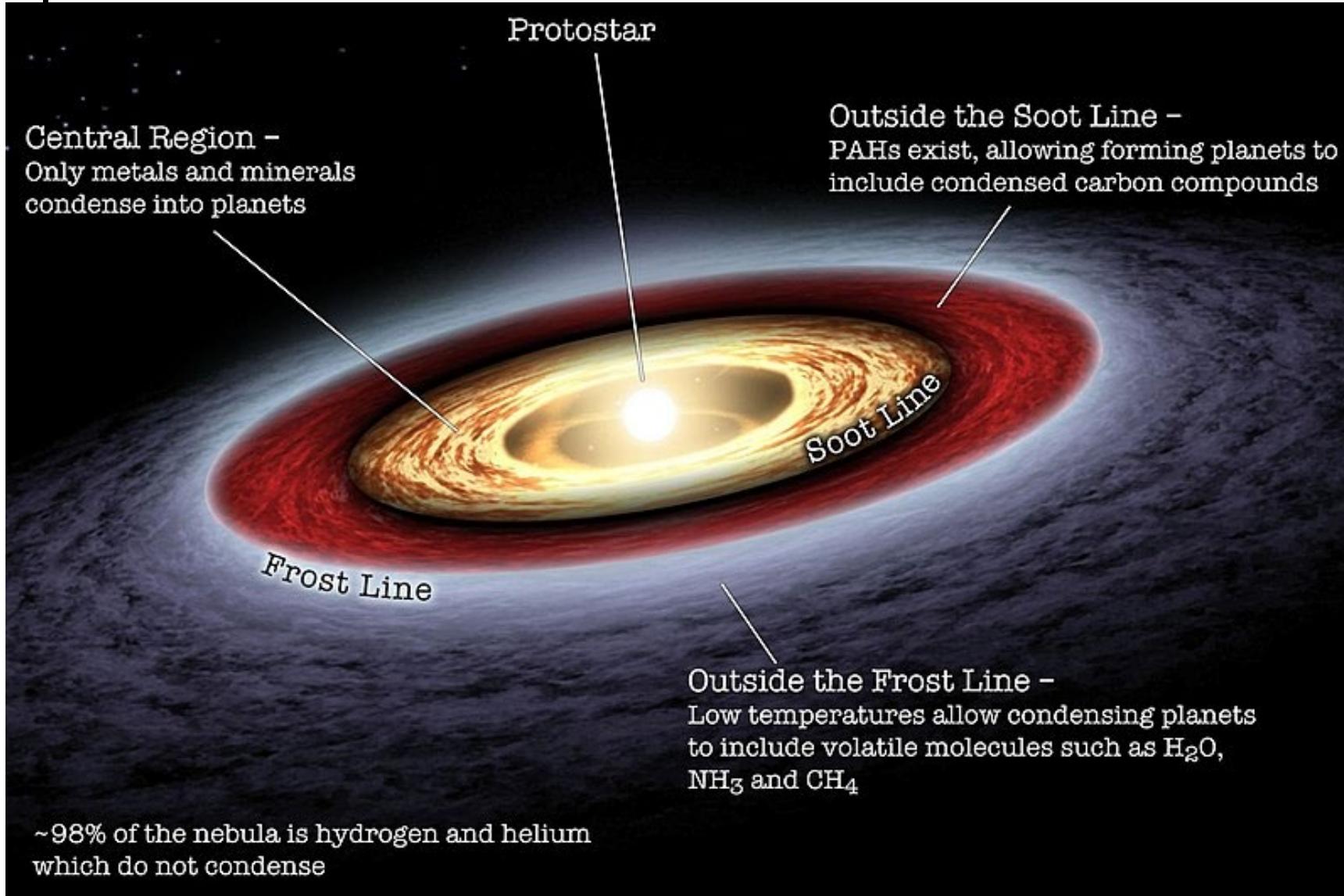
akrecijski disk

proplanetarni disk

proplanetarni disk

Proto-planetary disk

Proto
Sun

Near-IR: continuum
+ atomic and molecular lines

0.03 AU

0.1 .. 1 AU

Mid-IR:
dust continuum
+ molecular lines

10 AU

100 AU

Comet
formation region

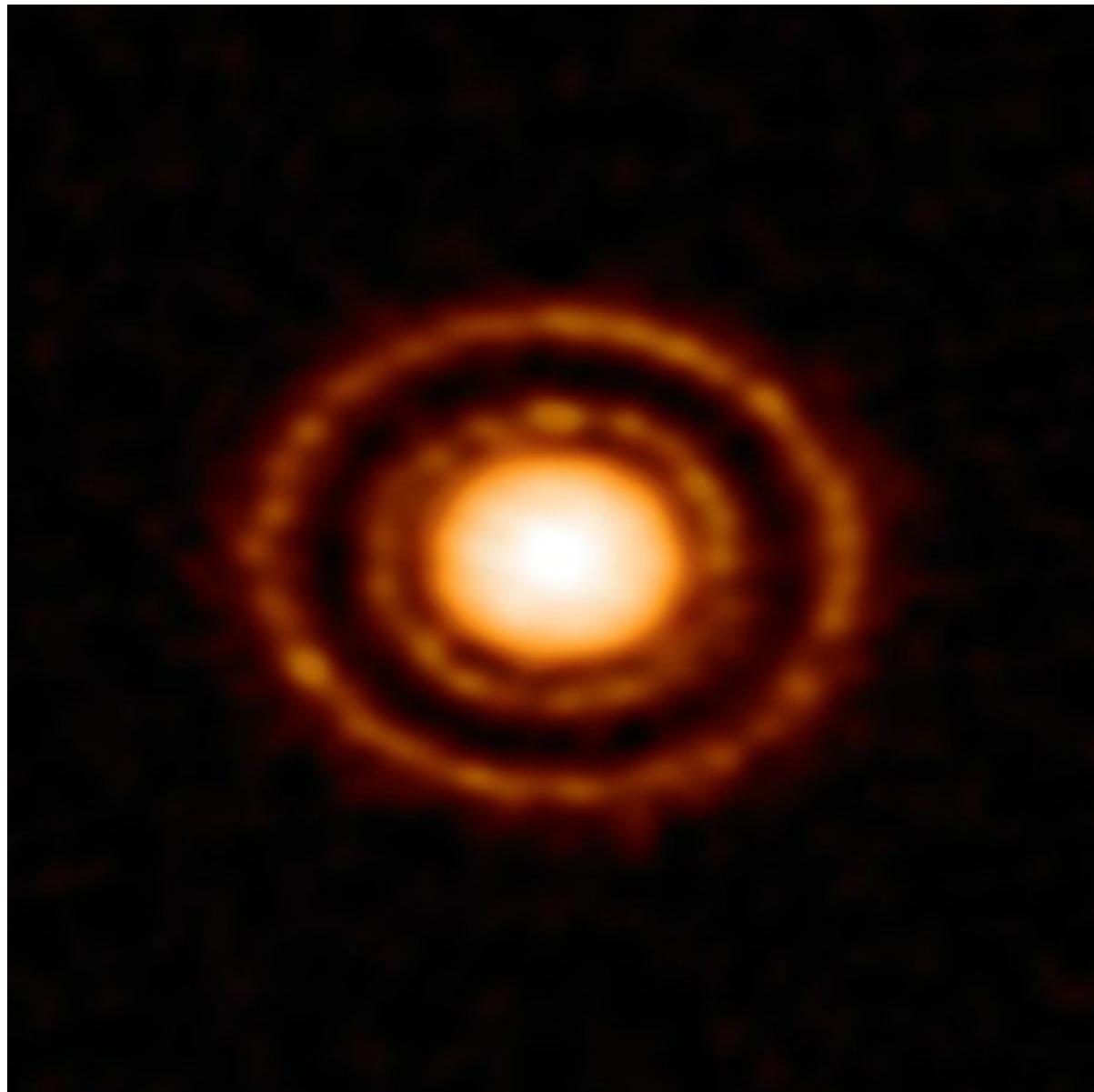
Radial mixing

(Sub)millimeter:
dust continuum + molecular rot-lines

Hot ionized region
Warm molecular region

Cold midplane Outer disk

AS 209, 410 sv.l.

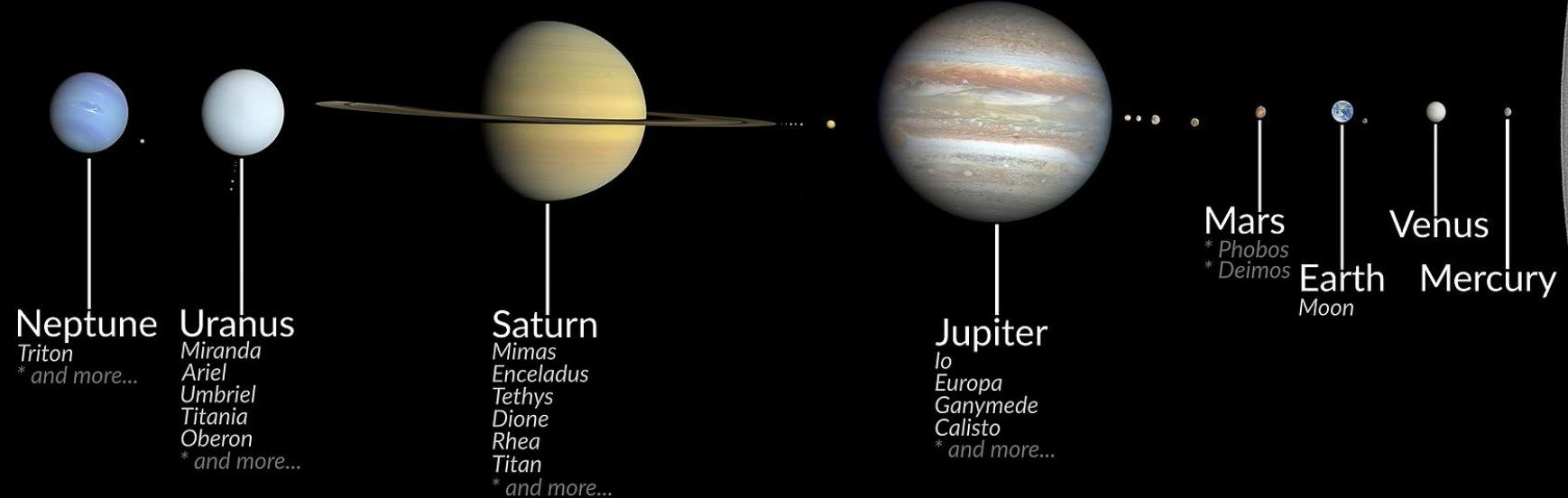

Osončje

Solar System in true imagery, color and size

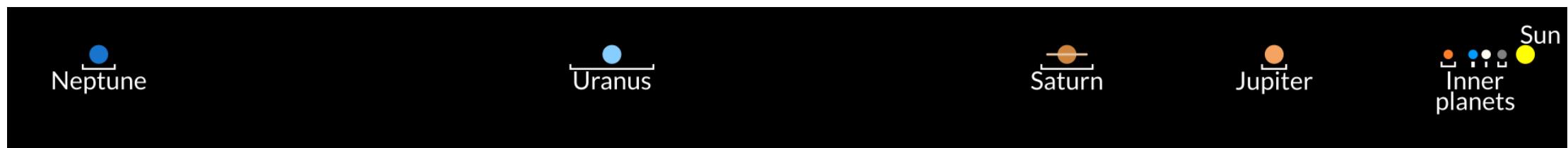
- Sedna
- Gonggong Xiangliu
- — Eris Dysnomia
- Orcus Vanth
- Quaoar Weywot
- Makemake S/2015 (136472) 1
- — Haumea Namaka Hī'iaka
- — Pluto Charon, * Styx, * Nix, * Kerberos, * Hydra

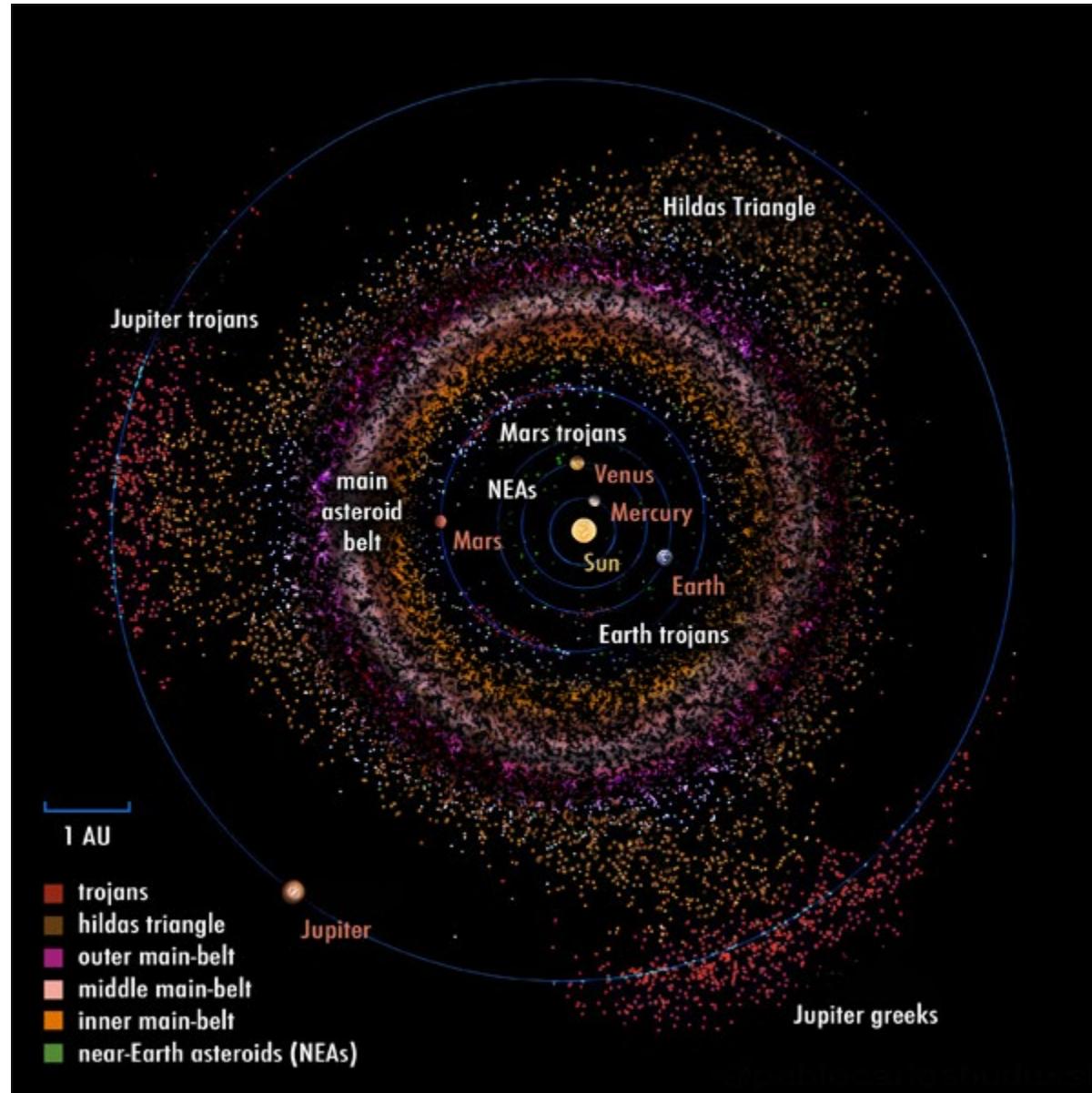
— Ceres

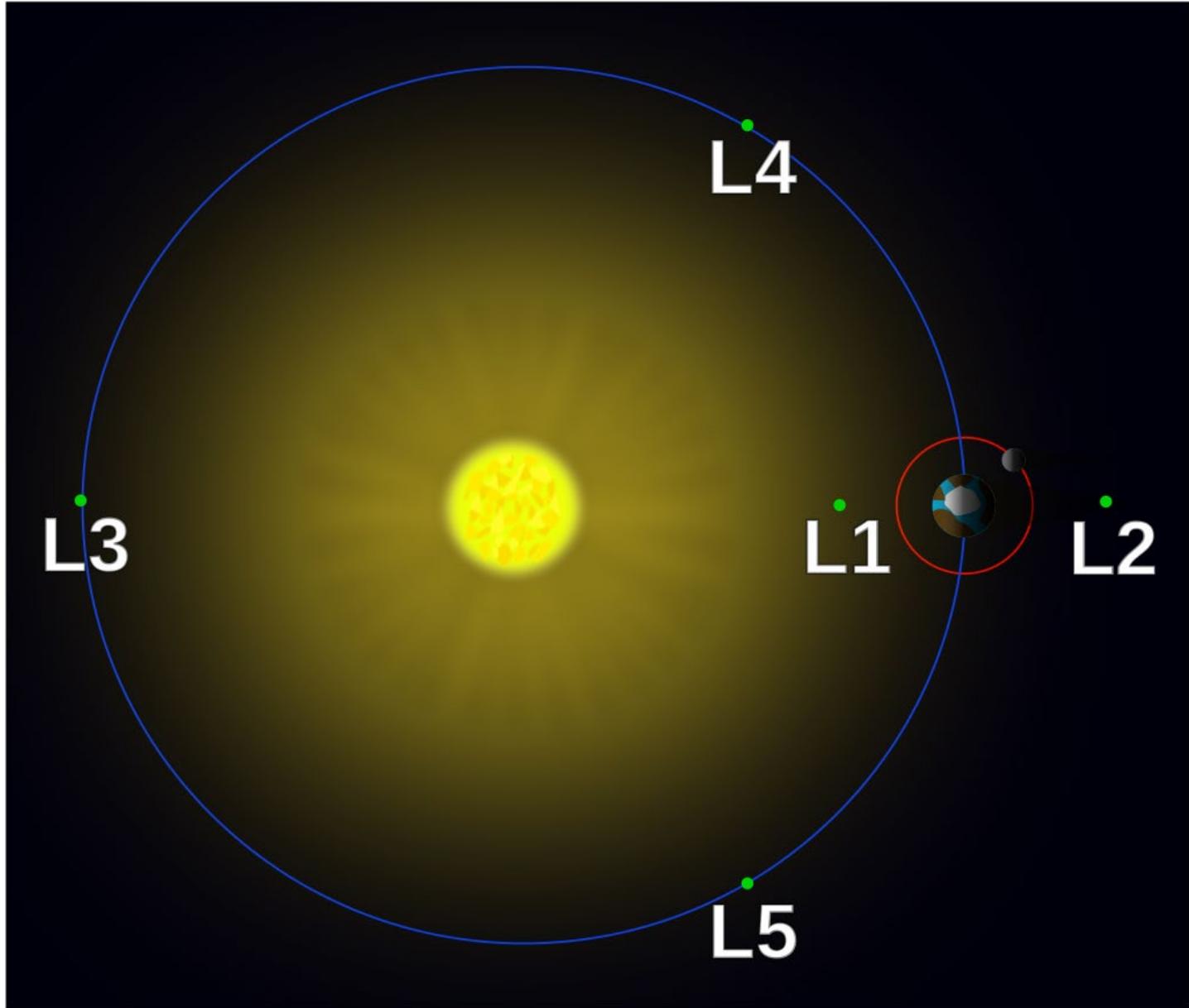

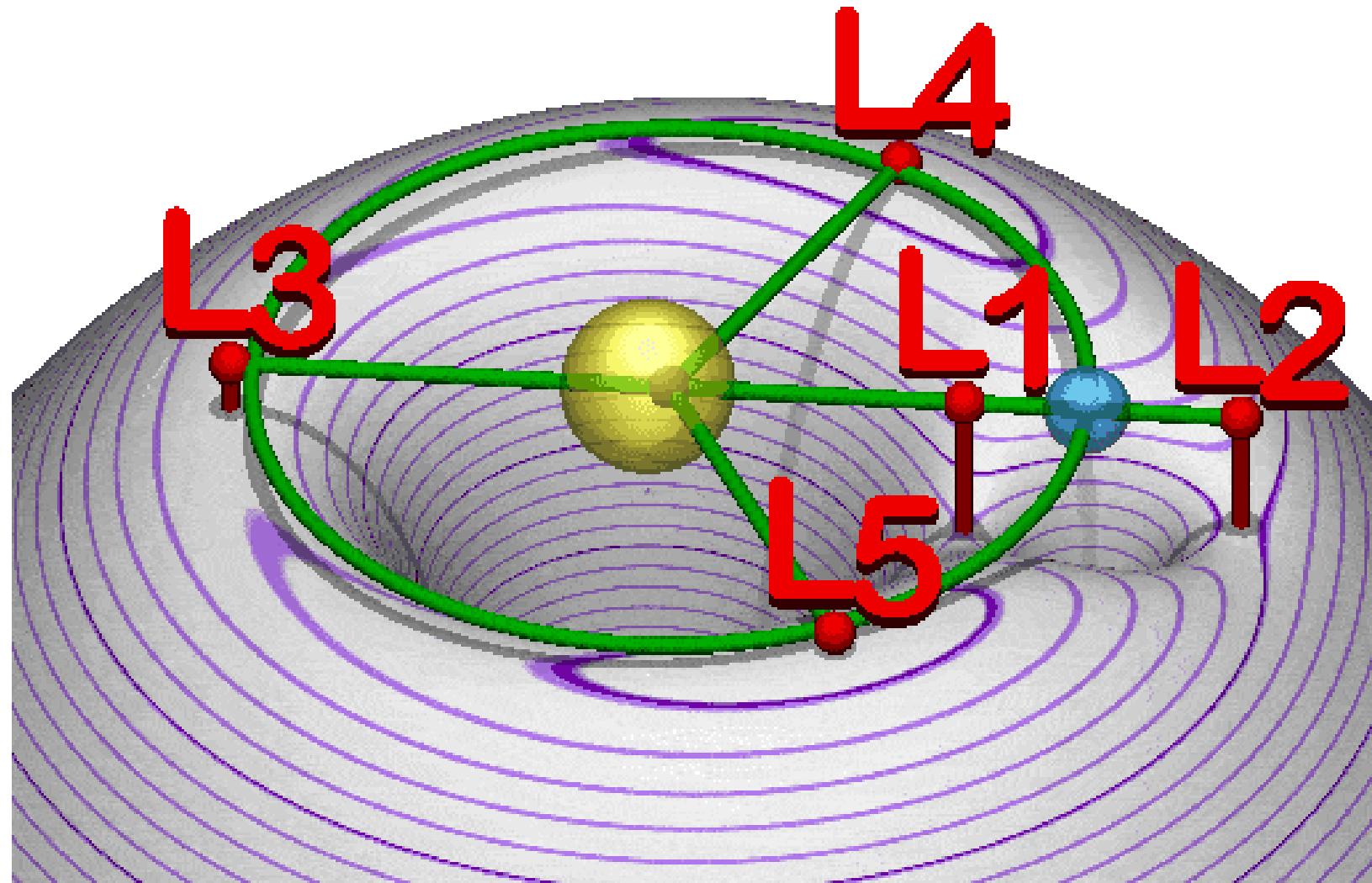
* Moons that are not shown

Osončje

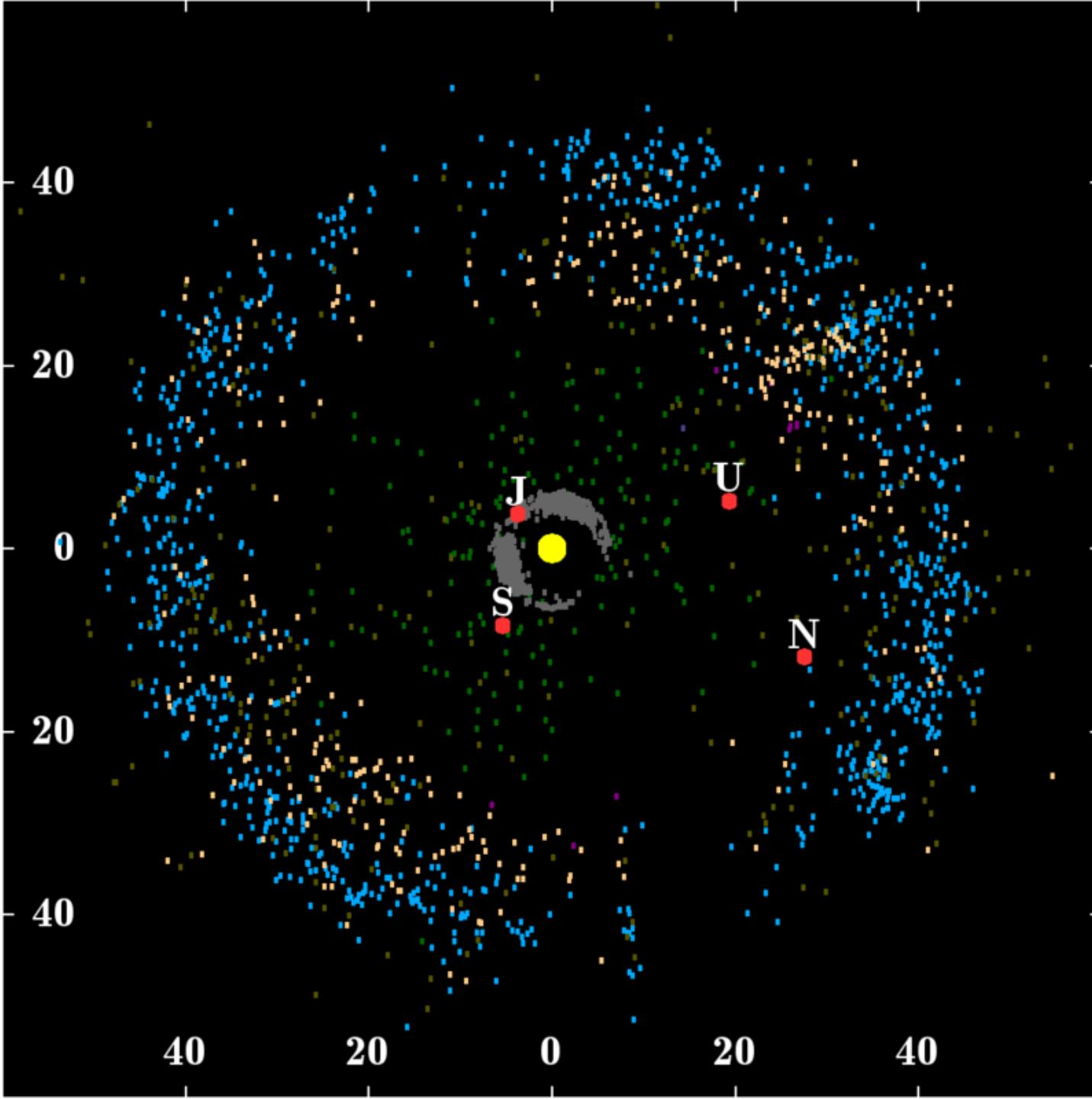

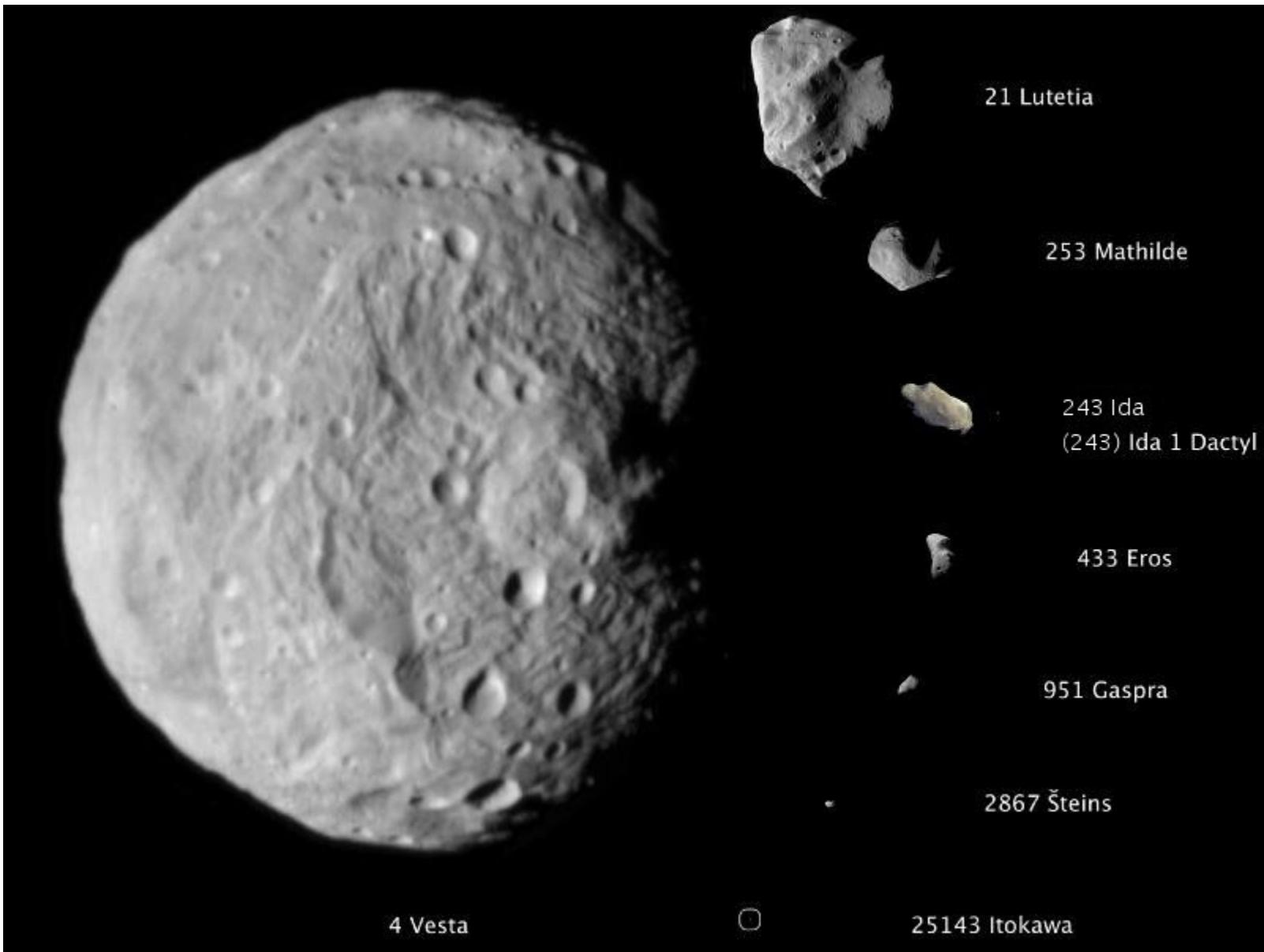

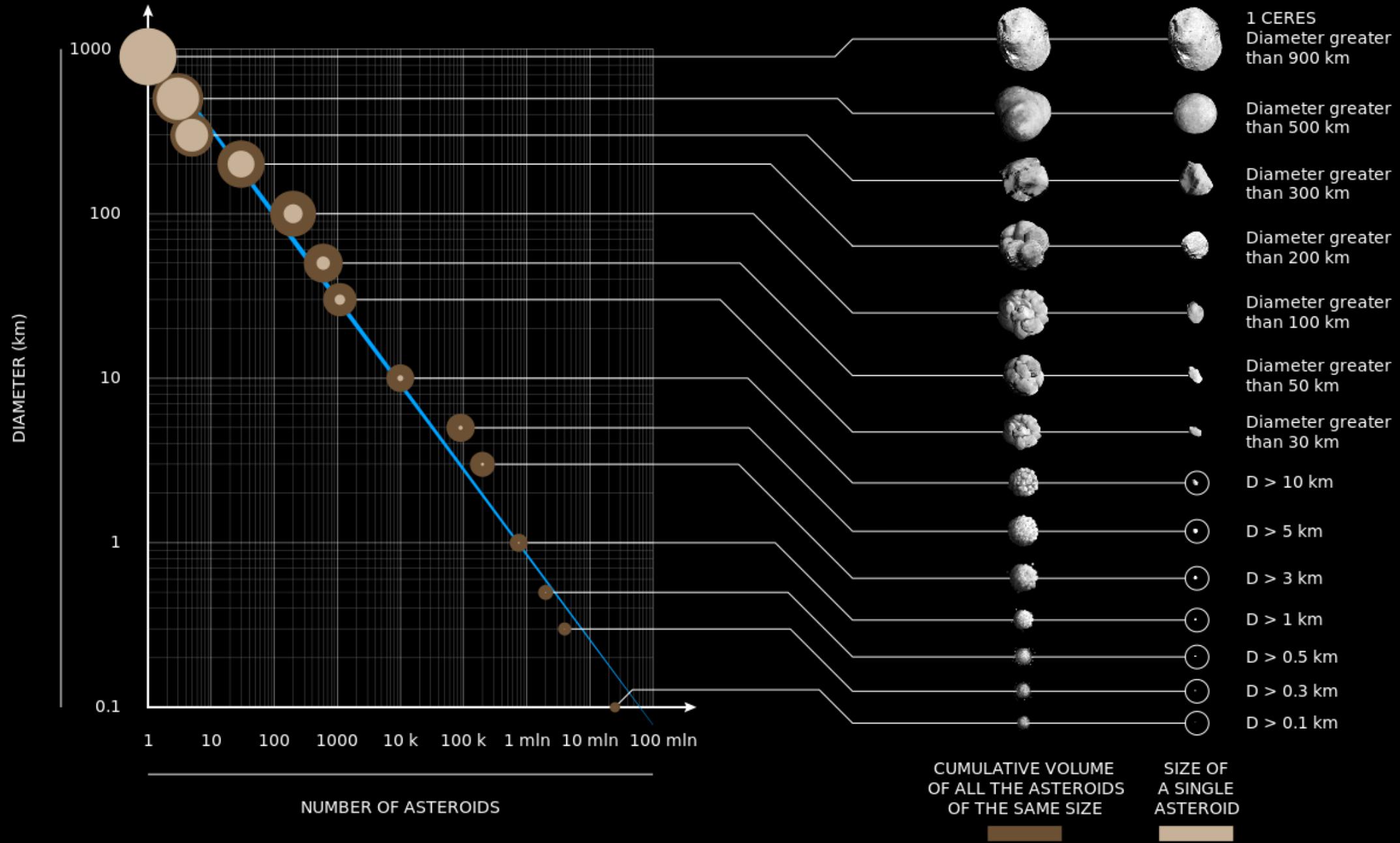
Kuiperjev pas

obiskani asteroidi: Ida, Eros, Ceres

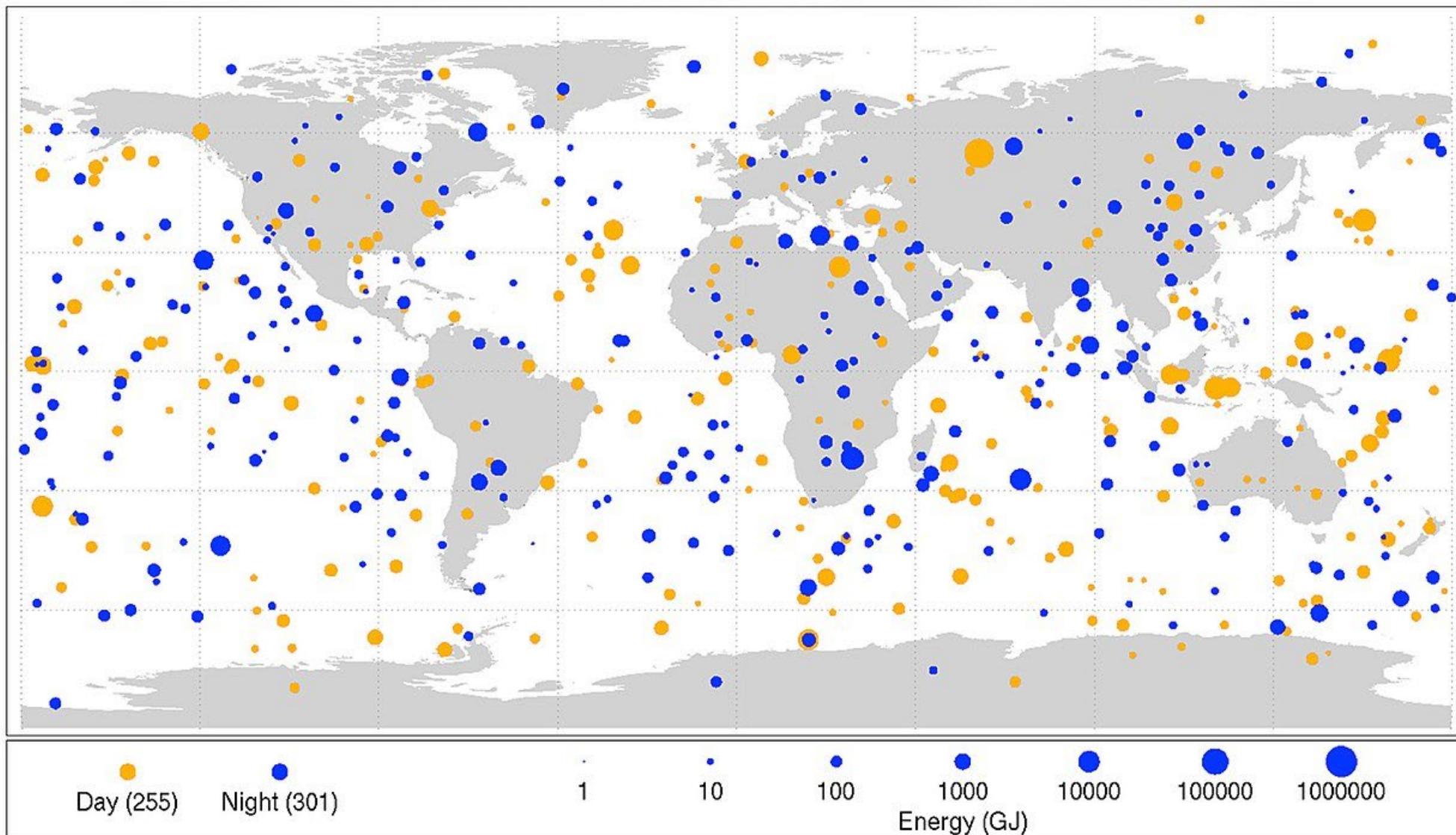

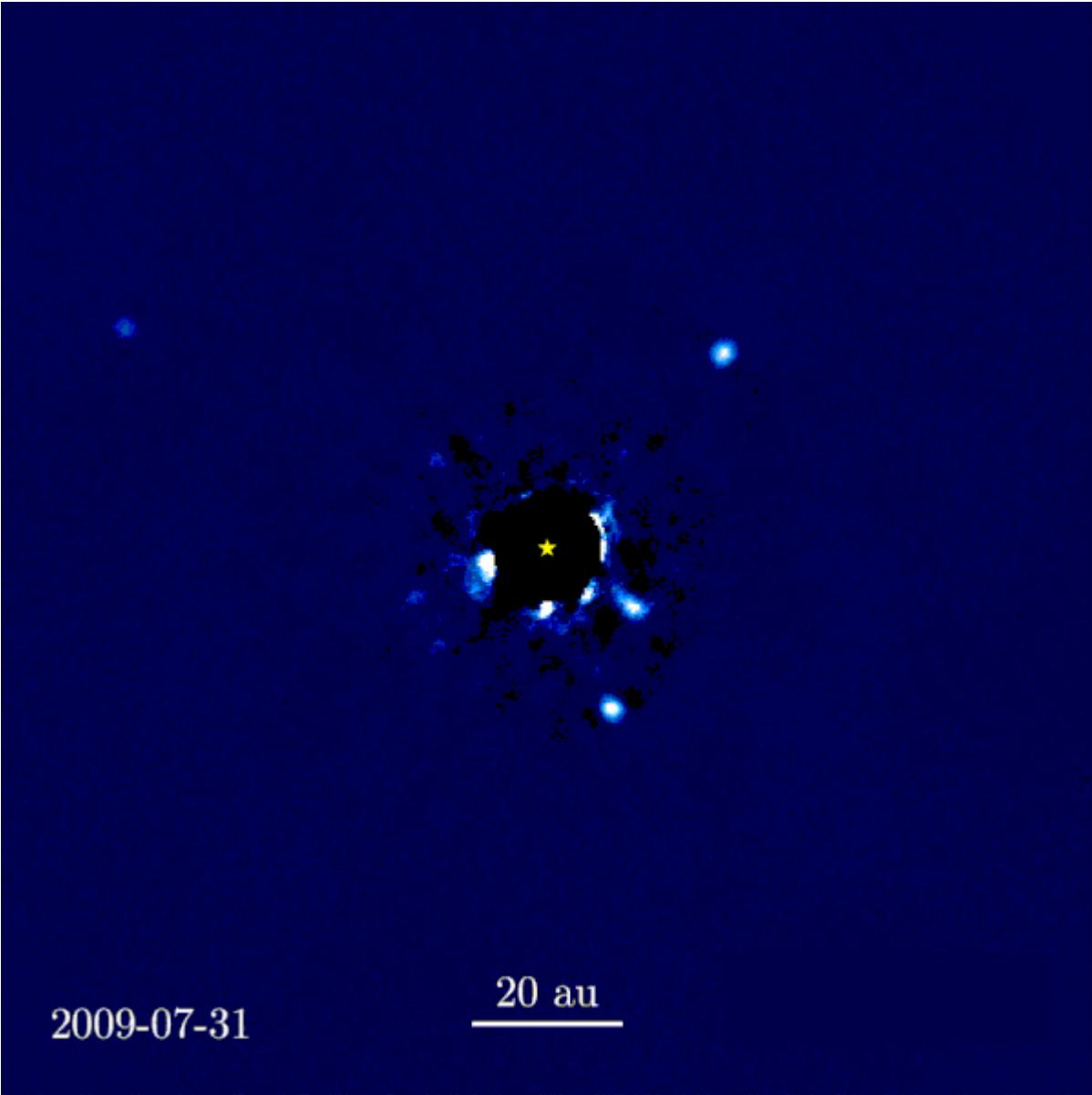
Bolide events 1994-2013

(Small asteroids that disintegrated in the Earth's atmosphere)

Eksoplanet

- HR 8799

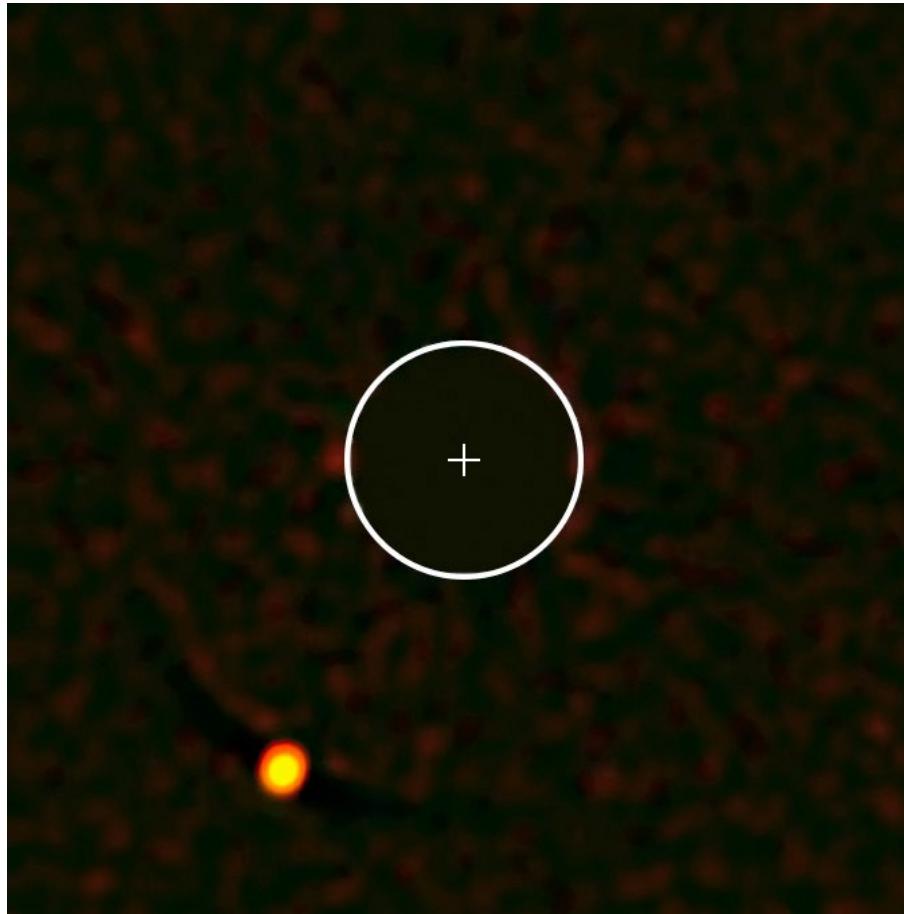
Planét (grško πλανήτης: planétes - pohajkovalci), IAU

- je masivno nebesno telo, ki kroži okrog zvezde v svoji tirnici
- ne proizvaja energije s pomočjo jedrskega zlivanja
- dovolj masivno da
 - ga lastna gravitacija oblikuje v kroglasto obliko
 - počisti drobir v območju svoje tirnice

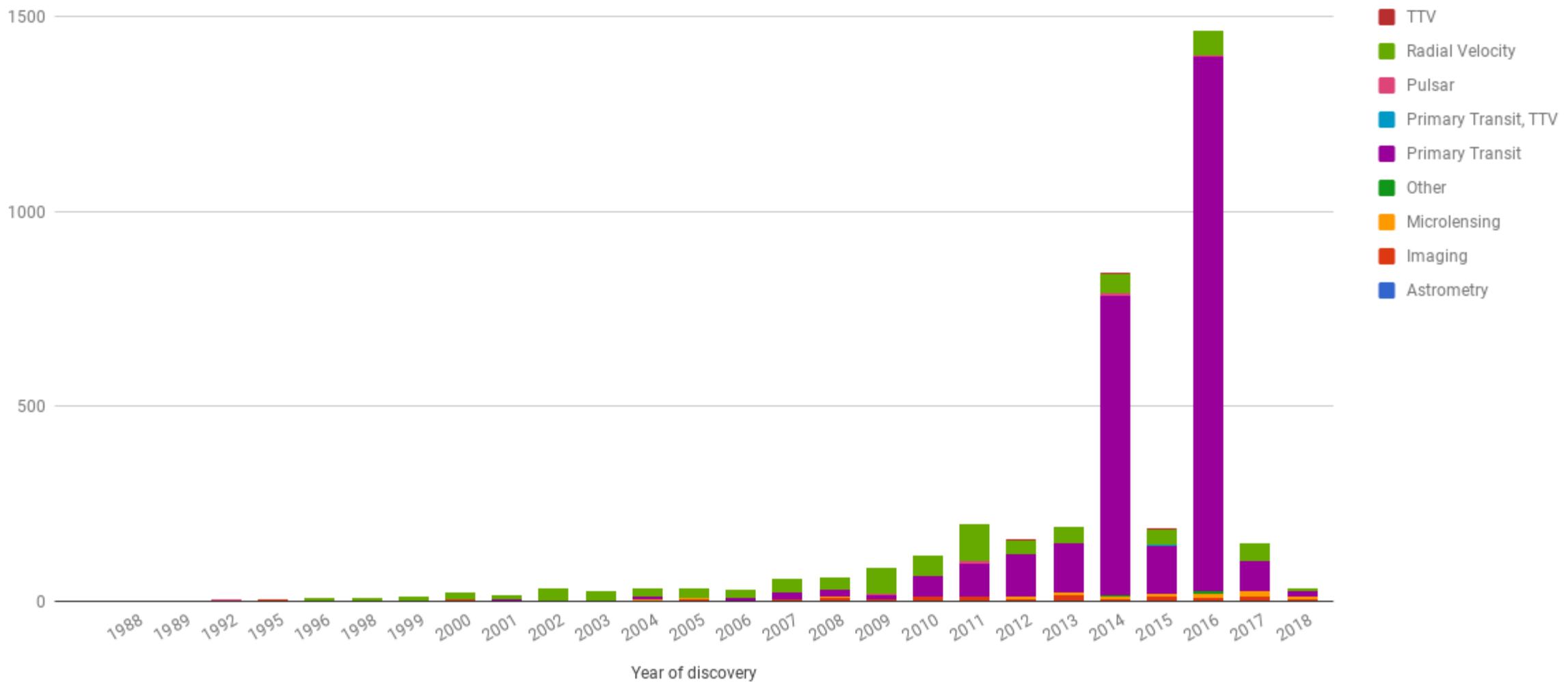
eksoplanet

- Uradna opredelitev pojma planet, ki ga uporablja Mednarodna astronomska unija (IAU), zajema le Osončje in tako ne velja za eksoplanete
- Telesa z maso premajhno za termonuklearno fuzijo devterija (13 Jupitrovih mas), v orbiti okoli zvezde ali zvezdnega ostanka. Najmanjša masa definirana tako kot za planete Osončja
- Telesa z večjo maso so rjave pritlikavke
- Lažja telesa brez orbite so sub-rjave pritlikavke

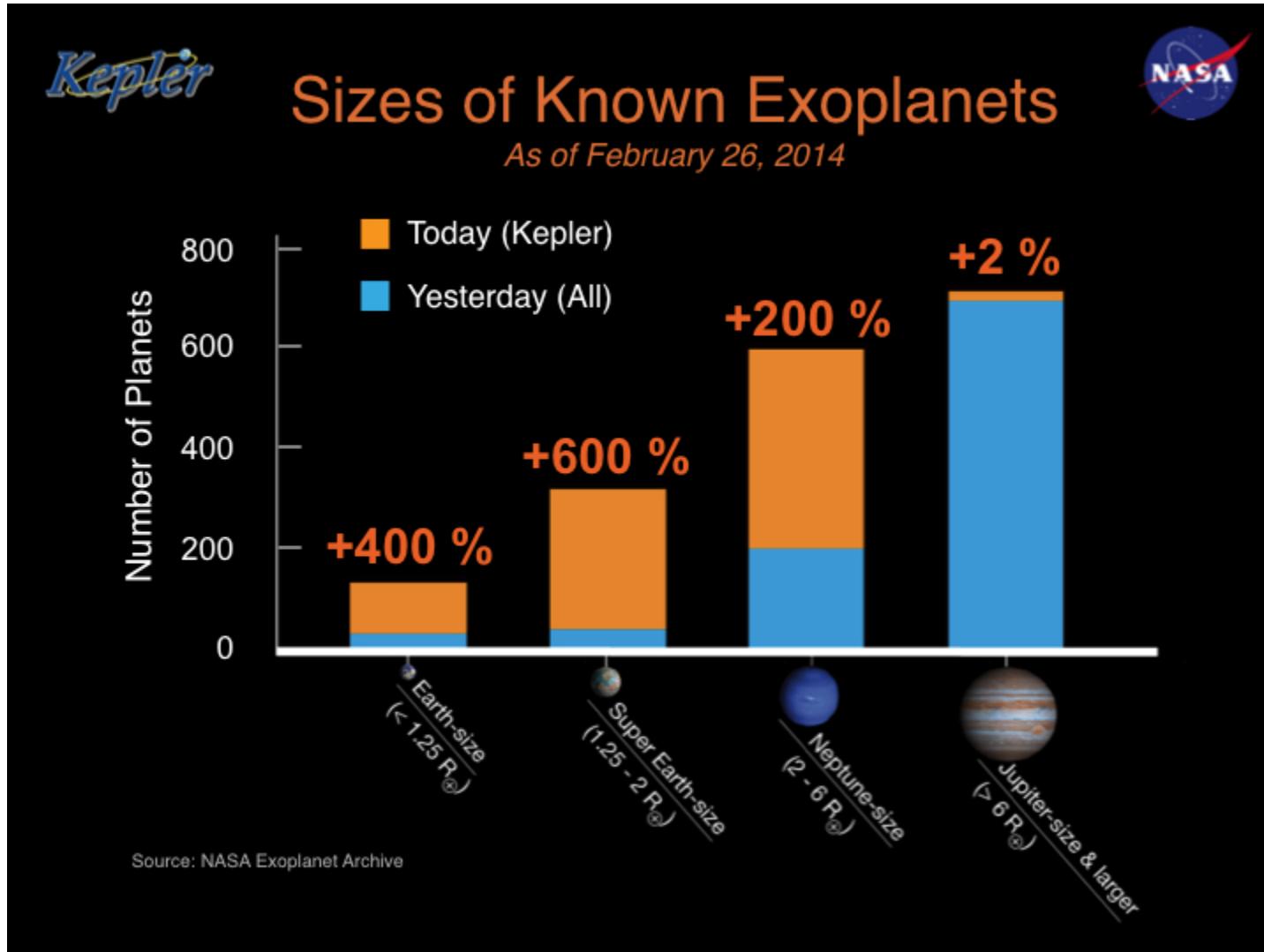
HIP 65426 b

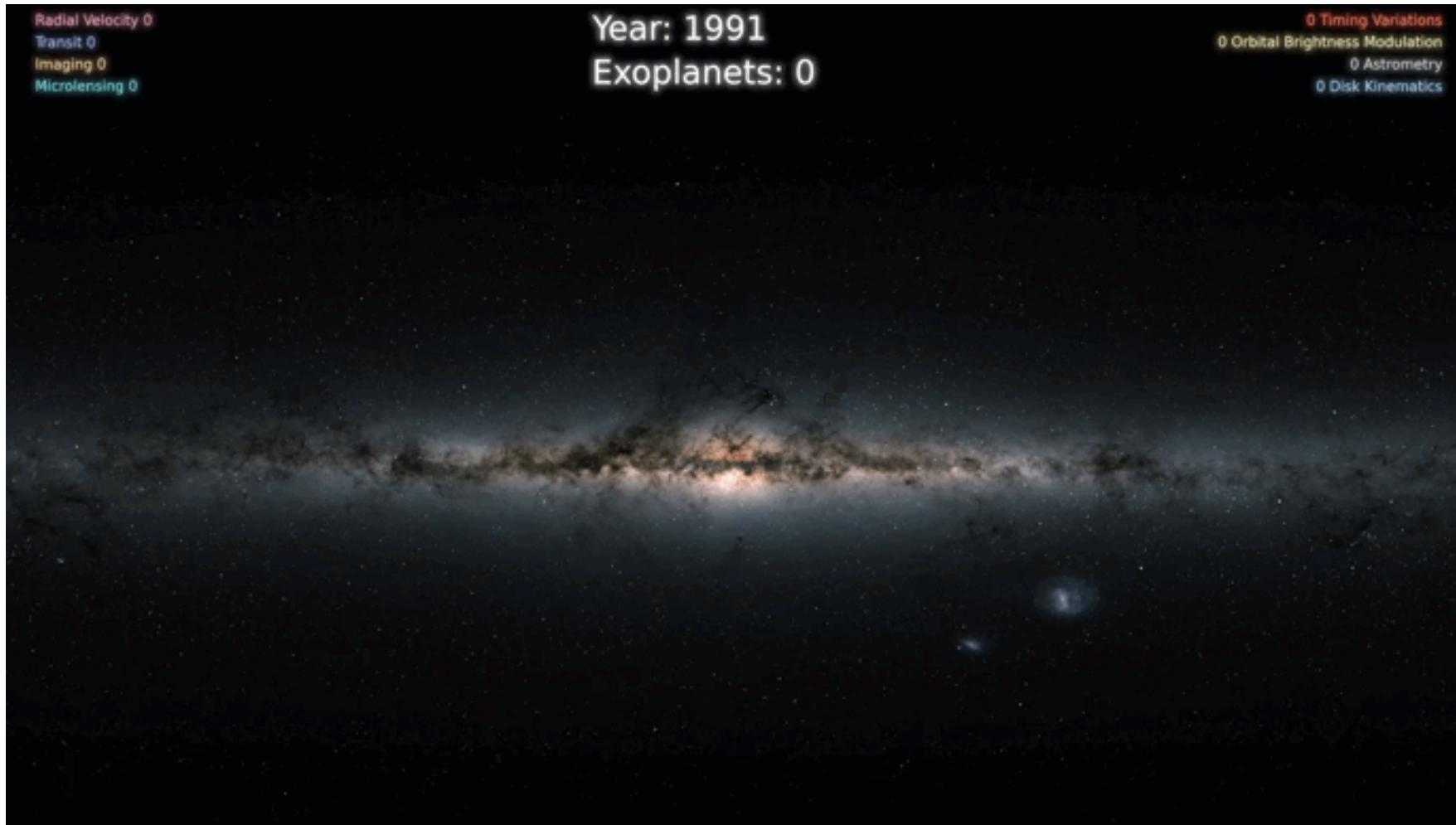
štěvilo

velikosti

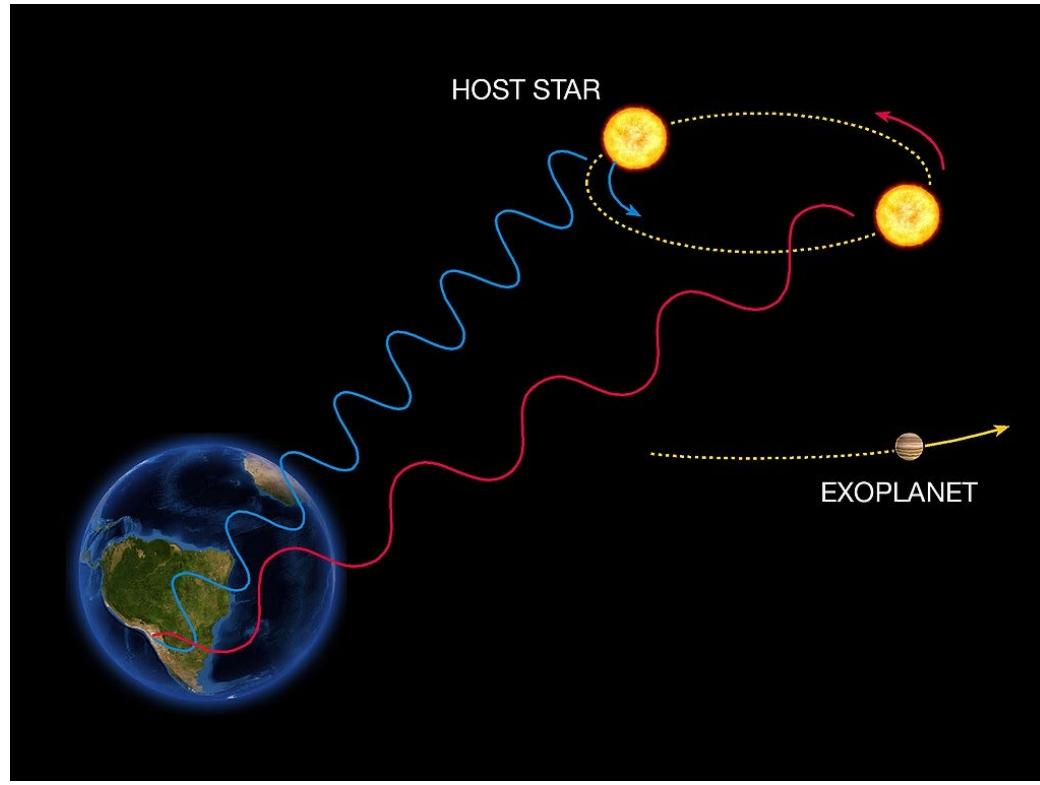
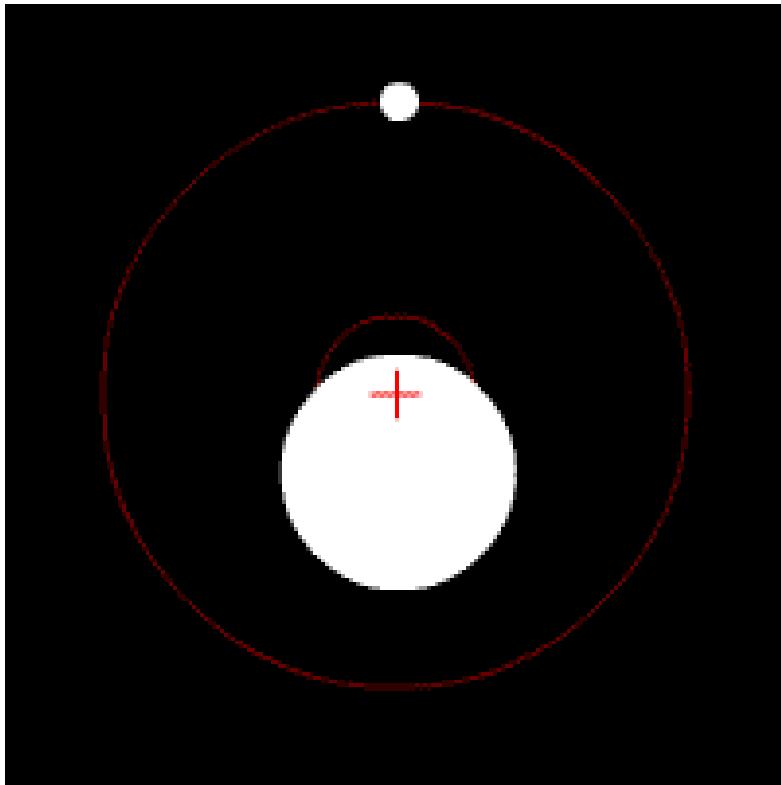
lege

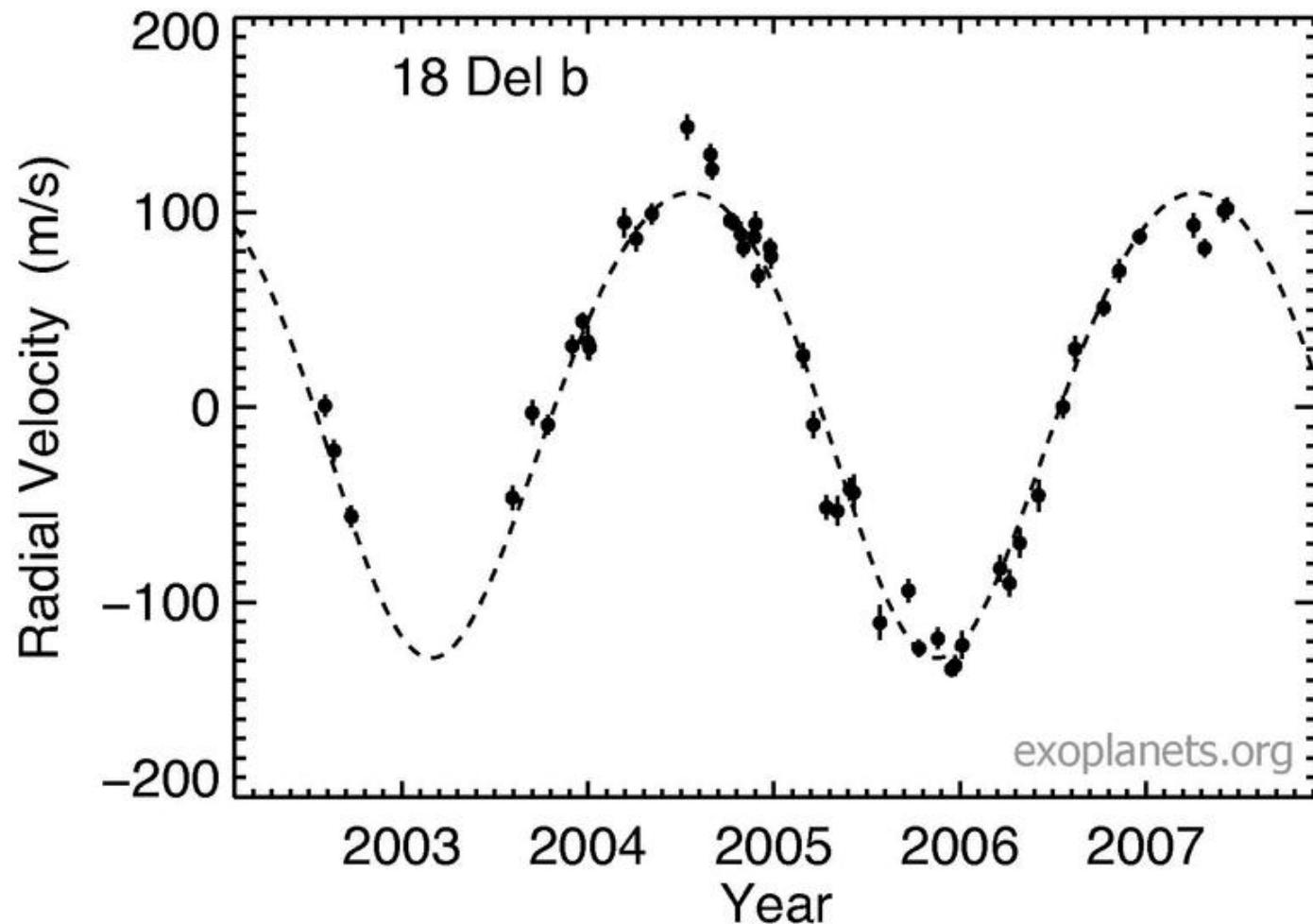
opazovanje

- neposredno opazovanje
- posredno opazovanje
 - metoda prehoda
 - radialna hitrost, Dopplerska metoda
 - čas prehoda (TTV)
 - trajanje prehoda (TDV)
 - gravitacijsko mikrolečenje
 - astrometrija
 - pulzarski čas
 - perioda spremenljivke
 - modulacije refleksivnosti/emisivnosti
 - relativistično žarčenje
 - elipsoidne variacije
 - polarimetrija
 - zvezredni disk

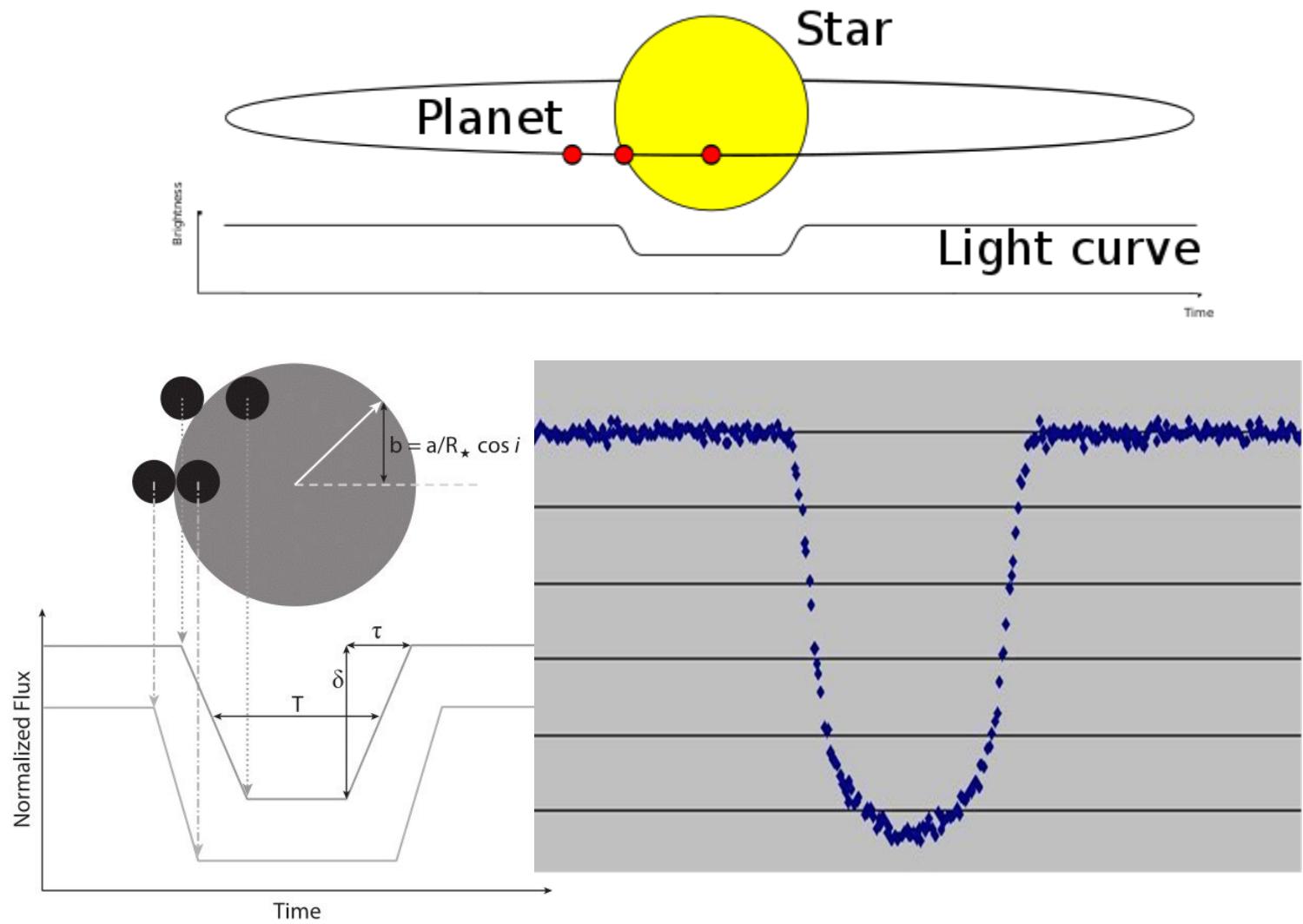
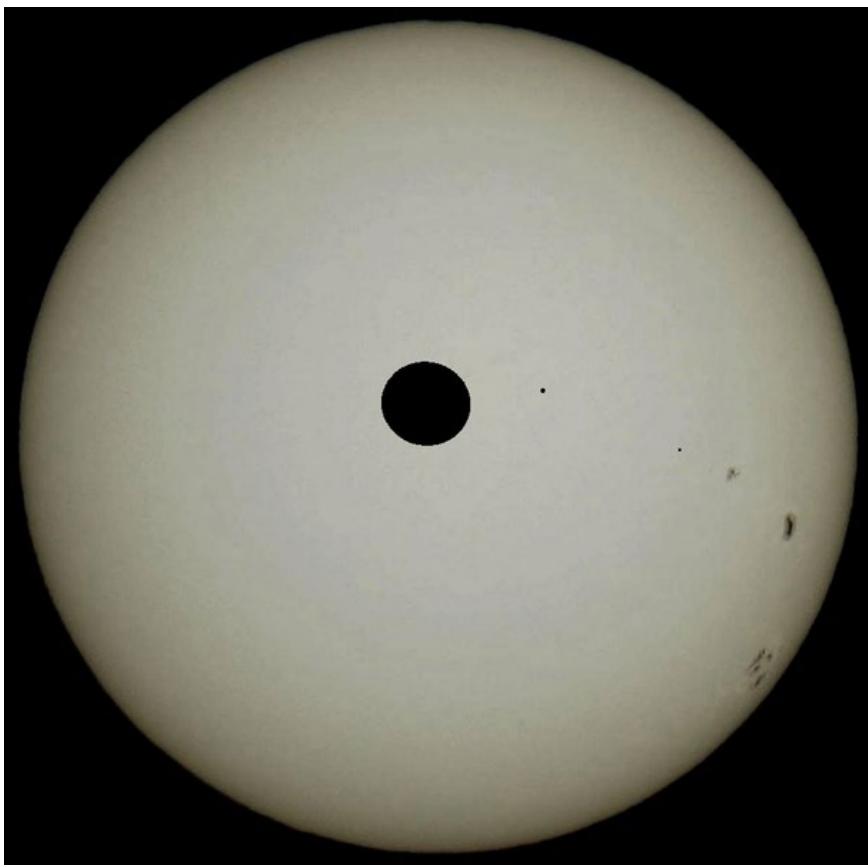
radialna hitrost

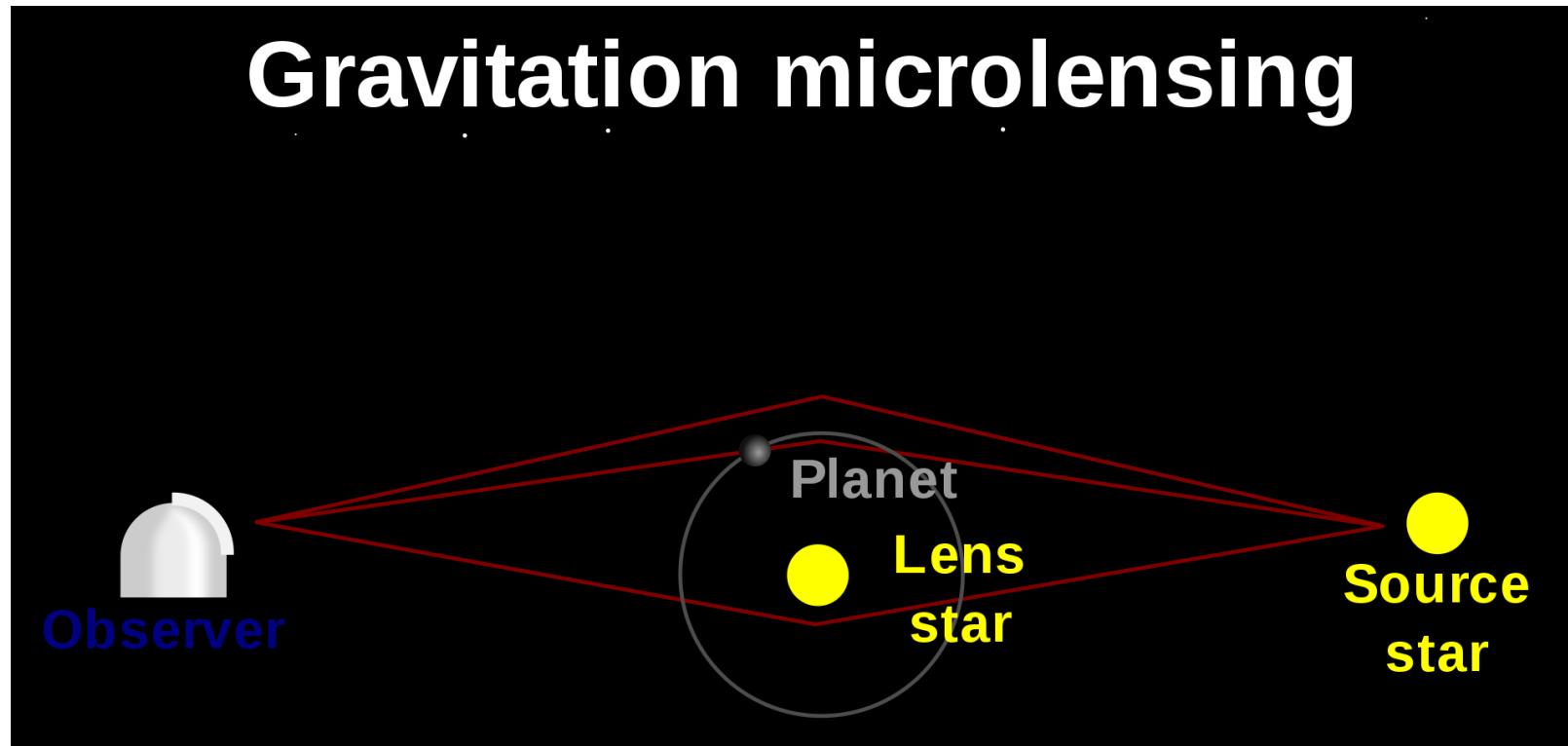
radialna hitrost

fotometrija prehoda

gravitacijsko mikrolečenje

neposredno opazovanje

